

Ytringsfriheden på de sociale medier

- Et sociologisk casestudie af den aktive borgers brug af ytringsfrihed på de sociale medier.

Freedom of speech on social media – a sociological casestudy of the use of freedom of speech on social media by the active user citizen

Bacheloropgave 2015

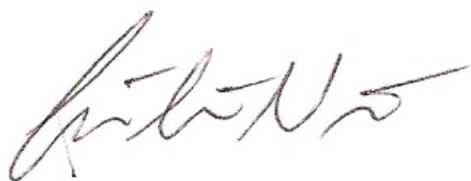
Julie Heiden Nielsen

Camilla Ellegaard Olesen

Sociologi og Kulturanalyse 6. Semester.

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.
Syddansk Universitet, Esbjerg.
Vejleder: Gunnar Lind Haase Svendsen
Afleveret d. 3 august 2015.
Antal anslag i alt:123121

"Det erklæres herved på tro og love, at undertegnede egenhændigt og selvstændigt har udformet denne rapport. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og rapporten eller væsentlige dele af den har ikke tidligere være fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng"

Julie Heiden Nielsen

Camilla Ellegaard Olesen

English Summary

A broad and fair debate is one of the essences of the Danish modern society. Without it, the democratic values, that it is based on, cease to exist, so in order to ensure that this right is upheld, freedom of speech is needed. In the last couple of years, freedom of speech has been debated wildly and has led to a number of international conflicts. The attack on Charlie Hebdo has made the debate about whether or not freedom of speech has its boundaries, an integrated part of social media. However, a decrease in Danish workers willingness to publicly speak about work-related matters has also made it clear, that freedom of speech do have its limits, to the individual at the least. This, along with the increasing number of Danish users of social media, in particular Facebook, has made it interesting to find out, which value the right to speak freely on social media, has for the actively using citizen. It also leads to a wonder if, and how, the active using citizen regulates his freedom of speech, and if so, which factors influence his participation on social media. This all leads down to our research question: *How is the participation of active using citizens affected on social media?*

The study approaches this question with the desire to find out how the individual is affected, and in order to do that, it is necessary to conduct a thorough phenomenological research. The data is based on seven interviews with active Facebook users, as well as a questionnaire with 60 participants, all of which have been found via Facebook. The data will be analyzed with the help of Bauman's idea of liquid modernity, to try to explain some of the societal influences that affect the active citizen's life on social media, and by using Bourdieu's concepts of field and capitals, to get a deeper insight into the restrictions that the individual impose on himself. The two theorists will be used in order to gain a more complete view of the factors that has an effect on the active citizen's behavior on social media, and why they do affect them.

The paper concludes that the fear of negative consequences often overshadows the wish to express one's opinion. The respondents are more affected by their own sets of boundaries than by the ones set by society, as they have only themselves to rely on in modern society. The fear of losing capitals has an equally big impact on their behavior on social media, and so, they often regulate themselves, and the opinions they express there. At the same time, the prospect of gaining capital, can also make them increase the use of their freedom of speech.

The findings presented in the paper are based on a case study and will thus be hard to use in a general way. They offer a look into the participation of the active using citizen on Facebook, and should preferably be regarded as just that.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING.....	1
1.1 PROBLEMFOMULERING	2
2. LITTERATURSTUDIE.....	4
2.1 DE SOCIALE MEDIER OG BRUGEREN.....	4
2.2 YTRINGSFRIHED I EN KRISETID – EN UNDERSØGELSE AF FTF	6
2.3 SOCIAL MEDIA AND THE SPIRAL OF SILENCE	6
3. TEORI.....	8
3.1 FLYDENDE MODERNITET	8
3.2 FELT OG KAPITALER	9
3.2.1 HABITUS	10
3.2.3 KAPITALER.....	11
3.3 SAMMENFATNING	13
4. METODE.....	14
4.1 VIDENSKABSTEORETISK STÅSTED	14
4.2 CASEBESKRIVELSE	15
4.3 DATAINDSAMLING	16
4.3.1 Udvælgelse af respondenter.....	16
4.3.2 Interview – Kvalitativ undersøgelse	17
4.3.3 Spørgeguide – den kvantitative del af undersøgelsen.....	19
4.4.DATABEHANDLING OG –ANALYSE.....	19
4.4.1 Empiriske resultater og dataanalyse.....	20
4.5 VALIDITET.....	20
5. RESULTATER OG ANALYSE	22
5.1. EMPIRISKE RESULTATER	22
5.1.1 Ytringsfrihedens værdi.....	23
5.1.3 Indflydelse på deltagelsen	32
6. ANALYSE.....	37
6.1. FØRSTE DEL	37
6.1.1 Ytringsfriheden i den flydende modernitet.....	37
6.2 BOURDIEU OG FELTER.....	39
6.2.1 Feltet Facebook	39
6.2.2 De uskrevne regler	40
6.3 BOURDIEU OG KAPITALER	40
6.2.4 indlejrede egenskaber	41
6.3.1 Tonen og adfærden.....	41
6.3.2 Netværket.....	43
6.3.3 Frygten for konsekvenser.....	43
6.3.4 Forholdsregler.....	44
6.3.5 Arbejdet.....	44
6.4 OPSAMLING.....	45
7. DISKUSSION.....	46
8. KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	49
9. LITTERATURLISTE.....	51
10. EVALUERINGER	54
10.1 EVALUERING AF GRUPPEN	54

9.2 EVALUERING AF EGEN ROLLE - JULIE	55
10.3 CAMILLAS EGEN EVALUERING	56

1. Indledning

"Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføre" (§ 77 i Grundloven). Sådan står der skrevet i Grundloven, og på mange måder er netop denne paragraf essentiel for et demokratisk samfund. Ytringsfriheden kan ligeledes siges, at være en uundværlig forudsætning for, at der kan føres en demokratisk debat i samfundet (Villadsen, 2007: 13). I Danmark er vi stolte af vores demokratiske og folkelige debatkultur. Vi har blandt andet en stor tradition for at deltage i diverse foreninger og politiske bevægelser (Loftager, 2004: 163). Ytringsfriheden giver borgeren retten til at danne og ytre sin egen mening, men også muligheden for at deltage i et åbent samfund med en fri kommunikation, som er vigtigt for demokratiet (Villadsen, 2007:61). Vi lever i en tid, hvor særligt de sociale medier er blevet en platform hvorfra den enkelte borger kan formidle holdninger og deltage i offentlige debatter (Socialemedier, 2014). Denne opgave har til formål at belyse, hvad der påvirker den aktive borgers deltagelse i den offentlige debat, med særlig fokus på deltagelsen via de sociale medier. Inspirationen til denne opgave kommer fra vores egen erfaring som deltagere på de sociale medier, og fra en nysgerrighed over de seneste års debat omkring grænsen for ytringsfrihed, herunder især hvordan den almene borger oplever og bruger ytringsfriheden.

De sociale medier og ytringsfrihed

Det moderne demokrati bygger på folkestyre, hvor særligt informations- og ytringsfrihed er nødvendige dele af demokratiets eksistens (Korsgaard et al., 2007:42). Efter anden verdenskrig vedtog FN's generalforsamling i 1948 en Verdenserklæring om menneskerettighederne, som synliggør den beskyttelse ethvert menneske har ret til (Menneskeret.dk - artikel 19). Erklæringen skal beskytte borgeren mod krænkelser og sikre en ytringsfrihed uden indblanding fra en offentlig myndighed. Dette sikrer at borgeren aktivt kan deltage i det demokratiske samfund, som også inkluderer borgerens ret til personlig udvikling og udfoldelse (Mortensen, 2003: 141-142). Ligeledes er informations- og ytringsfrihed nødvendig for at kunne oplyse borgerne og kvalificere dem til at deltage i demokratiet. Den moderne borger har ikke blot ret til at indgå i demokratiet, men også pligt til at danne et vis demokratisk medborgerskab gennem en aktiv deltagelse. Dette opnås bedst med en bred ytringsfrihed (Villadsen, 2007:62). På samfundsniveau har der, de seneste par år, været massiv debat omkring grænsen på ytringsfriheden (Villadsen, 2007: 157). Dette kan blandt andet ses i debatten omkring Muhammed-tegningerne og senest, efter terrorangrebene i Paris, hvor hashtagget "Je suis Charlie" opstod som modreaktion på angrebet af Charlie Hebdo (Berlinske, 2015) Debatten på makroniveau kommer således til at omhandle frygten for begrænsning af ytringsfriheden – men hvorledes gør dette sig gældende på mikroniveau for den aktive borger på de sociale medier?

For danske borgere og deres offentlige meningsudveksling, er særligt de sociale medier en populær platform. 4 ud af 5 voksne danskere har en profil på Facebook, som derved er det dominerede sociale medie i Danmark (Socialemedier, 2014). På Facebook har borgeren blandt andet mulighed for at dele opslag og nyheder, samt at deltage i forskellige debatgrupper. Det er dog ikke alt, som de danske borgere føler at de kan ytre sig omkring på de sociale medier. En undersøgelse, som Megafon har foretaget for Politiken, viser, at 29 % af de adspurgte har den opfattelse, at de ikke kan sige deres mening om arbejdet offentligt uden konsekvenser (Politiken, 2014). Derudover viser en undersøgelse, lavet blandt FTF's medlemmer, at 9 ud af 10 undlader at ytre sig offentligt om kritisable forhold på arbejdspladsen, og mere end hver tredje som vælger at ytre sig offentligt, har efterfølgende oplevet negative konsekvenser. Desuden viste undersøgelsen også, at den primære årsag til at skabelsen af selvrensensur og regulering af egen ytringsfrihed, er frygten for konsekvenser i forhold til ansættelsesforholdet (FTF, 2012:13+15).

Man kan altså sige, at på trods af en generel opfattelse af at vi lever i et åbent samfund, følger ikke en ligeledes forventning om åbenhed når det gælder ytringer om arbejdet. Ifølge Sociolog Rasmus Willig eksisterer der således en skævvridning, mellem at verden åbner sig gennem de sociale medier, og at dette ikke inkluderer kritiske ytringer (Politiken, 2014). Således udtaler Willig i forbindelse med Megafons undersøgelse: "(..)Det er det samme som ikke at have medindflydelse. Forskning viser, at folk ikke oplever, at de har medbestemmelse, men er på medhør"(Politiken, 2014).

1.1 Problemformulering

Ytringsfriheden spiller en væsentlig rolle i vores debatkultur, men det tyder på, at benyttelse af ytringsfriheden kan medføre en række risici for individet. Undersøgelserne fra Megafon og FTF viser således en tendens, hvor borgeren selvregulerer sine ytringer i forhold til arbejdsrelaterede emner. Dette leder frem til spørgsmålet, om hvorvidt borgeren ligeledes selvregulerer i forhold til andre emner. Borgerens aktive deltagelse i demokratiet og udveksling af meninger er vigtig, men hvis den aktive borger yder en selvregulering af sin egen ytringsfrihed, hvorledes overskygger frygten så ønsket om at deltage? Det lader til, at der på trods af at ret og frihed til at ytre sig, eksisterer en vis selvregulering på de sociale medier. Der tegner sig derfor en interessantproblemstilling om ytringsfriheden virke på de sociale medier.

Dette har ført os til problemformuleringen:

Hvordan påvirkes den aktive borgers deltagelse på de sociale medier?

For at svare på problemformuleringen har vi udarbejdet 3 underspørgsmål:

1. Hvilken værdi har retten til at ytre sig for den aktive borger på de sociale medier?
2. Hvorledes selvregulerer den aktive borger sin egen ytringsfrihed?
3. Hvilke faktorer har indflydelse på den aktive borgers deltagelse på de sociale medier?

Den aktive borger vil i denne opgave blive defineret som et individ, der deltager regelmæssigt og giver sin mening til kende i den offentlige debat på blandt andet det sociale medie Facebook. Undersøgelsen baseres på syv interviews med aktive borgere, der er fundet via Facebook. Opgaven inkluderer desuden også 60 spørgeskemabesvarelser, som er blevet delt via et opslag på vores egne Facebook-profiler. Interviewpersonerne repræsenterer begge køn og er alle i arbejde.

Det har fra begyndelsen været essentielt for os, at det netop er respondenternes egen opfattelse af ytringsfrihedens virke på de sociale medier, som kom til udtryk. Opgaven er således et fænomenologisk perspektiv på fænomenet ytringsfrihed, baseret på den aktive borgers egen oplevelse af mulighedsbetingelserne og en ageren som følge af denne oplevelse og opfattelse.

Besvarelserne vil, i sammenhæng med teori fra Zygmunt Baumans *flydende modernitet* og Pierre Bourdieus begrebsapparat, blive brugt til at belyse problemstillingen i en analyse, samt bliver diskuteret op imod tre undersøgelser, som relaterer sig til vores valgte emne og problemstilling.

2. Litteraturstudie

I det følgende kapitel præsenteres litteraturstudiet. Dette tager udgangspunkt i projekter og litteratur omkring brugen af ytringsfrihed og de sociale medier. Kapitlet vil senere udgøre et grundlag for diskussionen i afsnit 7. Litteraturen som præsenteres i kapitlet omhandler individers benyttelse af deres ytringsfrihed på de sociale medier, individers begrænsninger af ytringsfrihed samt frygten for konsekvenser ved ytringer. Litteraturstudiet består af to videnskabelige artikler samt en faglig undersøgelse. I afsnit 2.1 forklares hvordan Facebook-grupper kan opstå, og hvorledes disse kan siges at udgøre en ny form for flygtig offentlighed. I 2.2 belyses en undersøgelse af ansattes villighed til at ytre sig, om emner de føler offentligheden skal have kendskab til. Afsnit 2.3 præsenterer en rapport, der belyser, hvorledes folk er villige til at diskutere politiske emner på internettet og i person. Litteraturen er således nøje udvalgt efter troværdighed, objektivitet og relevans, og kan således hjælpe med uddybevares indsamlede data samt valgte teori på interessante måder.

2.1 De sociale medier og brugeren

I Lisbeth Klastrups undersøgelse "Offentlighed for en dag – Facebook grupper og de nye 'massebrugere'?" (2011), diskuteres platformen Facebook, og særligt brugen af Facebook-grupper som en nyt mediefænomen. Klastrup nævner, at der er tre typer af Facebook-grupper: Grupper som relaterer sig til individets personlige historie, grupper som relaterer sig til fælles interesse med andre, og grupper som er specifikke til Facebook, og som kan bruges til at udtrykke interesser og holdninger (Klastrup, 2011:26). Undersøgelsens resultater tager udgangspunkt i to Facebook-grupper inden for den sidste kategori. Disse to grupper er: *R.I.P. Maria Møller Christensen* og *Mod nedlæggelsen af P2*. Grupperne er undersøgt gennem søgning af mediearkiver efter omtale af grupperne, ved hjælp af en analyse af alle opslag på gruppernes væg, samt ved hjælp af en spørgeskemaundersøgelse, som blev delt på gruppernes væg (Klastrup, 2011:30). Ifølge Klastrup bliver grupper ofte dannet ud fra en følelsesmæssig reaktion på en nyhed eller historie eller politisk engagement, hvor man som bruger reagerer ved at trykke 'bliv medlem' af gruppen. Dette passer også på de to undersøgte grupper.

Derudover beskrives Facebook-grupper også som kortvarige samlinger af mennesker i et semioffentligt og delt rum (Facebook), der opstår på baggrund af en nyhedshistorie (Klastrup, 2011:23). Undersøgelsen forsøger at belyse hvorvidt dette medlemskab af grupperne, også kan forstås som en ny form for kulturelt medborgerskab og offentlighed (Klastrup, 2011:18). Offentlighed bliver i rapporten beskrevet som en enhed, der handler ud fra rationelle overvejelser i en kollektiv samfundssfære. Mens en borgeraktivitet, med formålet at skabe kollektiv offentlig diskussion om et emne eller historie, kan betragtes som medborger-

skab (Klastrup, 2011:21-22). Kulturelt medborgerskab er altså den nye form for midlertidig offentlighed, som eksisterer i form af Facebook-grupper med specifikke emner eller historier som fokus. Ifølge Klastrup bør der ligeledes eksistere et nyt begreb i beskrivelsen af Facebook-brugeren. Hun introducerer således begrebet 'massebrugeren', som er en sammensmeltning af 'publikum' og 'bruger' (Klastrup, 2011:18). Publikum beskrives som modtageren af en medietekst, som agerer i forhold til denne på en aktiv eller passiv måde. Brugeren derimod er noget som er blevet til med de digitale mediers opståen, og beskriver en modtager som igennem valg og fravalg, selv aktivt kan forme den tekst personen interagerer med (Klastrup, 2011:20). Massebrugere er derved en blanding af både publikum og brugere, og vil således interagere med nyheden, både ved en passiv handling, som en lyttende og observerende læser, og ved en aktiv handling, som en digital mediebruger (Klastrup, 2011:21). Medlemmernes deltagelse i gruppedebatter og begivenheder blev observeret og analyseret i undersøgelsen. Begge grupper havde langt over titusinder medlemmer, da observationsperioden sluttede, men ingen af dem havde haft høj aktivitet fra disse medlemmer på gruppens 'væg', ligesom de generelt heller ikke oplevede, at de medlemmer som lavede opslag, lavede mere end et. Endvidere forsøgte begge grupper at skabe aktivitet blandt gruppens medlemmer uden for Facebook, dog med mindre held (Klastrup, 2011: 32+44). Begge grupperes aktivitetsmønstre afspejler nyhedsværdien i gruppens tema, hvilket vil sige at aktivitetsniveauet er højt i starten, men så stilner af efterhånden som historien bliver 'old-news' (Klastrup 2011:45). Medlemmerne af de undersøgte Facebook-grupper reagerer derved både aktivt på historien, ved at trykkede 'bliv medlem' af gruppen, men samtidigt passivt, da de for de flestes vedkommende ikke yderligere deltager i gruppen. Klastrup konkluderer, at de derved kan betegnes som massebrugere (Klastrup 2011:44). Grundet gruppernes størrelser betegnes de i rapporten som 'masse', da de ligeledes er så store, at de ikke kunne være opstået uden for platformen Facebook. Netop i kraft af det store medlemsantal kan de flygtige massefællesskaber, som grupperne udgør, gå hen og få betydning på den offentlige meningsdannelse, og dermed siges af blive en form for midlertidig 'offentlighed'. Medierne vil således ikke blot påvirke dannelsen af disse grupper på baggrund af nyhedshistorier, men samtidig også begynde at skabe nyheder på baggrund af grupperne (Klastrup, 2011:45-46).

Klastrup forklarer endvidere, at gruppedannelsen på de sociale medier kan forstærke samhørighedsforholdet mellem massebrugere, da de interagerer og reagerer på en given nyhedshistorie på de sociale medier, men samtidig engagerer de sig også i nyheden. Denne skaber derved en online brugeraktivitet, eller en offentlig borgeraktivitet, hvor der kollektivt skabes en diskussion om et emne. Noget der således markerer et kulturelt medborgerskab (Klastrup, 2011:21). De aktive handlinger som massebrugere deltager i, kan således skabe en fælles identitet og et stærkt samhørighedsforhold mellem brugere af de sociale medier (Klastrup, 2011:21).

2.2 Ytringsfrihed i en krisetid – En undersøgelse af FTF

I undersøgelsen "Ytringsfrihed i en krisetid – En undersøgelse af FTF" (2012) belyses FTF-medlemmers mulighed for at benytte sig af deres ytringsfrihed, når det gælder forhold på deres arbejdsplads samt de erfaringer de har med at udtale sig offentligt, i forbindelse med kritisable forhold på arbejdspladsen. Det blev gjort klart for de adspurgte, at der kun var tale om kritisable forhold, som offentligheden burde have kendskab til, og som ikke var dækket af deres tavshedspligt (FTF, 2012:5). FTF fungerer som hovedorganisation for 450.000 offentlige og private ansatte fordelt på 78 faglige organisationer (FTF). Undersøgelsen blev besvaret af 4000 af disse medlemmer (FTF, 2012:5). I undersøgelsen svarede hele 90%, at de ansatte, som havde oplevet uholdbare situationer, som de mente at offentligheden burde have kendskab til, havde afstået fra at udtale sig offentligt (FTF, 2012:14-15). Størstedelen af disse afstod på grund af frygten for problemer på arbejdspladsen eller frygten for konsekvenser i forhold til ansættelse (FTF, 2012:13). I forlængelse af dette svarede 40% af de som havde valgt at udtale sig til offentligheden, at de havde oplevet negative konsekvenser i form af sanktioner. Heriblandt at blive indkaldt til "kammeratlig samtale", at blive betragtet som illoyal af de øvrige ansatte, samt, for en lille del, at blive opsagt (FTF, 2012:13-14). Et stort problem som FTF's undersøgelse afdækkede, var, at 66 % af de adspurgte FTF medlemmer ikke var klar over, hvad de ifølge lovgivningen måtte udtale sig til offentligheden (FTF, 2012:21). 50 % var ligeledes ikke klar over de nedskrevne retningslinjer for udtalelser om deres arbejdsplads. Omkring 20 % af disse mente, at hvis der fandtes retningslinjer, ville de udtale sig oftere til offentligheden om oplevelsen af risikable forhold (FTF, 2012:23). Dette hang sammen med at ca. 50-60 % FTF'ere forventede, at offentlige udtalelser ville føre til en "kammeratlig samtale" eller påvirke deres arbejdsforhold negativt på anden måde, og at de derfor frygtede at udtale sig uden retningslinjer (FTF, 2012:7).

Undersøgelsen afdækkede desuden, at den økonomiske krise i 2008 har haft en negativ effekt på ansattes ytringsfrihed. Hvert femte FTF medlem er mindre villig til at ytre sig nu, end før krisen startede. Dette er grundet en øget frygt for arbejdsmæssige konsekvenser (FTF, 2012:17). Dette er problematisk, ifølge FTF, da ytringsfriheden er en afgørende faktor i at få en bred demokratisk debat i Danmark. Derfor forsøger undersøgelsen at gøre op med tavshedskulturen på arbejdspladsen, så det i stedet kan erstattes af en åben og legitim debatkultur (FTF, 2012:2).

2.3 Social Media and the Spiral of Silence

Rapporten "Social Media and the Spiral of Silence" (2014) undersøger graden af selvcensur hos individer, der benytter sociale medier. Undersøgelsen er udarbejdet af Pew Research Center og baserer sine resultater på en spørgeskemaundersøgelse med 1801 voksne amerikanske deltagere. Undersøgelsens fokus tager

udgangspunkt i problemstillingen omkring Edward Snowdens afsløring af den amerikanske regerings omfattende overvågning af dens befolkning. Undersøgelsen blev foretaget på baggrund af tidligere Pew Research Center undersøgelser, der viste at befolkningen var meget splittede, om hvorvidt Edward Snowdens handling, samt overvågningen, kan retfærdiggøres (Pew Research Center, 2014:3). I en tidligere undersøgelse viste resultatet, at 44 % af de adspurgte mente, at afsløringen var til skade for offentlighedens interesser, mens 49 % mente, at det var i offentlighedens interesse at overvågningen blev afsløret (Pew Research Center, 2014:3). Rapporten belyser ydermere de adspurgtes mening om Edward Snowdens afsløring, deres vilje til at tale om emnet både på internettet og i person, samt deres oplevelse af deres omgangskreds syn på sagen. Den beskæftiger sig med en række forskellige online-sociale platforme, her i blandt Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram, m.m.

Undersøgelsen bruger begrebet *The Spiral of Silence* til at beskrive den uvilje individer føler i forbindelse med at skulle udtale sig om politiske emner i offentligheden, når de føler at deres holdninger er anderledes end omgangskredsens (Pew Research Center, 2014:3). Begrebet bruges både i ansigt-til-ansigt situationer og på nettet. Af undersøgelsens internetbrugere sagde 86 %, at de var villige til at tale om Snowden-sagen, hvis emnet kom op uden for nettet, mens kun 42 % var villige til at deltage i en diskussion om emnet på de sociale medier (Pew Research Center, 2014:16). Undersøgelsen gav ingen direkte forklaring på dette, men viste i stedet at folk, i overensstemmelse med *The Spiral of Silence*, var mindre villige til at diskutere Snowden-sagen, hvis de følte at netværket ikke delte deres holdning. I lighed med dette mente en række af de adspurgte, at deres online netværk ofte afstod fra at udtale sig, selvom de var interesseret i et emne, af frygt for at skabe konflikt blandt deres online netværk (Pew Research Center, 2014:23). Andre faktorer spiller altså ligeledes ind i folks vilje til at diskutere NSA-afsløringen. Individer som enten var meget interesseret i emnet, som havde en mere ekstrem holdning til emnet, eller som følte at de havde stor viden om emnet, var alle mere villige til at diskutere emnet, både i person og på internettet (Pew Research Center, 2014:16-18). Disse personer var også dem, der var mest opmærksomme på deres netværks holdninger, hvilket ofte hang sammen med, at jo flere sociale medier en person gjorde brug af, jo mere opmærksomme var de på deres netværks holdninger (Pew Research Center, 2014:20). Dette mener rapporten, at kan skyldes at Facebook-brugere, som benytter mediet et par gange om dagen, følte, at de kendte deres netværk bedre. De er ligeledes mere opmærksomme på andre og modtager oftere bekræftende feedback af andre (Pew Research Center, 2014:23). Denne opmærksomhed på andres holdning ledte ydermere til at brugerne var mere tilbøjelige til selvcensurering og i højere grad var uvillige til at diskutere Snowden-sagen i person, i forhold til respondenter der ikke gjorde brug af sociale medier. Dette forklare med at brugere af de sociale medier i højere grad bliver udsat for hyppige indtryk af andre, og derved var mere opmærksomme på deres netværk (Pew Research Center, 2014:24).

3. Teori

I det følgende afsnit præsenteres den valgte teori for opgaven. Afsnittet indledes med en forklaring af Zygmunt Baumans *Flydende modernitet*, hvorefter Pierre Bourdieus *feltbegreb* og *Kapitalformer* præsenteres. Teorien vil senere fungere som en ramme for analysen i afsnit 6, hvor de forskellige begreber i samarbejde vil blive brugt til at belyse de faktorer, der har indflydelse på den aktive borgers deltagelse på de sociale medier. Flydende modernitet anvendes for at se makroniveauets indflydelse på individet. Dette gøres for at tydeliggøre de samfundsmæssige forhold, der har indflydelse på vores respondents ønske om at ytre sig. Begreberne felt og doxa anvendes på et mesoniveau, hvor feltet Facebook, dennes sub-felter, samt reglerne for feltet vil blive belyst. Til sidst vil habitus og kapitaler blive brugt på et mikroniveau, for at tydeliggøre hvad der påvirker den aktive borgers deltagelse på de sociale medier.

3.1 Flydende modernitet

Sociologen Zygmunt Bauman betegner det moderne samfund som *flydende modernitet*, hvor en opløsning af alt hvad der før var solidt og fast, nu har medført flygtighed og frigørelse. I den før så stabile verden, kunne individet forme sit liv ved at tilpasse sig mønstre og leve i overensstemmelse med bestemte sociale klasser (Bauman, 2006:12-15). I den flydende modernitet er individets liv ikke længere forudbestemt, da samfundet nu er præget af en valgfrihed og individualisering (Andersen og Kaspersen, 2007:448-449). Kendetegnet for den flydende modernitet er således den konstante forandring, en uforudsigelighed og et samfund, hvor frigørelse af individet er i centrum. Den konstante forandring betyder, at den flydende tilværelse ligeledes er præget af usikkerhed, tvetydighed og ustabilitet (Andersen og Kaspersen, 2007:455+448).

De menneskelige livsbetingelser har derfor gennemgået en markant forandring i mødet med flydende modernitet, og det enkelte menneske har nu ansvaret for individuelt at løse sine problemer, og tage stilling til konsekvenserne af sine handlinger (Bauman, 2006:43). Individet er forpligtet til at tage del i individualiseringen og har således ikke noget andet valg end at deltage i det flydende modernitets livsbetingelser. *"Vi lever derfor i en individualiseret og privatiseret version af moderniteten, hvor individet må væve sine egne mønstre og bære det fulde ansvar for en eventuel fiasko"* (Bauman, 2006:15). Den øgede individualisering og frigørelse har dog medført en række bivirkninger hos individet. Udover den øgede usikkerhed, har de problemer og risici som individet oplever, medført en nødvendighed i at håndtere dem individuelt på trods af, at disse kan være samfundsmæssige produkter (Bauman, 2006:49). Individualiseringen gør at individet er tvunget til at fokusere på sin egen identitet og livsverden, hvilket ifølge Bauman også præger det offentlige rum, eller i dette tilfælde, det virtuelle rum. I offentligheden bliver individerne således mindet om, at det er deres eget ansvar at løse problemerne, og at alle andres liv ligeledes er fyldt med risici, som de må

begrænse alene (Bauman, 2006:50). Ingen befrier individet fra ansvaret for konsekvenserne af sine handlinger, men individet kan erfare, hvad andre individer anvender som løsninger, og må ligeledes påtage sig ansvaret for at sætte sin lid til netop denne løsning (Bauman, 2006:43). Bauman mener dog, at individualiseringen udgør en fare for borgerskabsfølelsen: *"(..) individer hævder at være det offentlige rums eneste legitime aktører, hvorfor de fylder det til randen med personlige problemer og presser alt andet ud af den offentlige diskurs"* (Bauman, 2006:52). Individet prøver at relatere til de offentlige debatter og sager gennem en blotlæggelse af deres egne private anliggender og bekendelse af private følelser i offentligheden, hvilket gør, at sager som individet ikke kan relatere sig til, begrænses og bliver uforståelige for individet (Bauman, 2006:52). Lysten til at dele ytringer i offentligheden, er ifølge Bauman, derfor ikke forankret i trangen til forene fælles mærkesager, men derimod et opbygge et netværk (Bauman, 2006:52).

I forbindelse med opbygningen af netværk, gennem blotlæggelsen af private bekendelser, er det således relevant at se nærmere på Baumans teori om fællesskaber, hvilket ligeledes er præget af flygtighed og ustabilitet uden klare rammer eller fælles identifikation (Bauman, 2006:52-53). Fællesskaberne er kortvarige og ofte overfladiske, med en tendens til at være knyttet til blot ét enkelt mål (Andersen og Kaspersen, 2007:453). Disse fællesskaber finder således deres styrke i den uvisse og usikre fremtid, hvor stor opmærksomhed og emotionel engagement styrkes af den midlertidige og skrøbelige eksistens. Bauman kalder disse for *garderobe-fællesskaber*, hvor der kortvarigt opstår et behov som appellerer til en fælles interesse. Disse garderobe-fællesskaber bringer således individerne sammen for en stund: *"(..) hvor andre interesser – de, der adskiller frem for at forene dem – midlertidigt skubbes til side, sættes på vågeblus eller bringes til tavshed"* (Bauman, 2006:256-257). Et eksempel på sådan et fællesskab kan være de debatgrupper og –sider som undersøgelsens respondenterne indgår i på Facebook. Bauman bruger selv en metafor omkring teatergængere til at præcisere sin teori. Teatergængerne er for en aften samlet i fællesskab, hvor de muligvis er klædt på til lejligheden for at tilpasse sig situationen. De efterlader deres jakke og andre ejendele i garderoben, og under forestillingen er alles opmærksomhed rettet mod scenen. Men straks efter at forestillingen er slut, henter teatergængerne deres ejendele og forlader fællesskabet (Bauman, 2006:256-257).

3.2 Felt og kapitaler

Pierre Bourdieus begrebsapparat er vidt strækkende og rummer blandt andet begreber som felt, doxa, habitus og kapital. For at forstå betydningen af begreberne, er det væsentligt at holde sig for øje, at de skal ses i en relation til hinanden. I det følgende afsnit vil de begreber fra Bourdieus begrebsapparat, som anvendes i analysen, blive beskrevet.

3.2.1 Habitus

Grundtanken i Bourdieus sociologi er analysen af forbindelsen mellem agenternes positioner i det sociale rum og deres positioneringer. Forbindelsen mellem agentens position og positioneringer betegner Bourdieu som habitus (Andersen og Kaspersen, 2007:353). Habitus er et produkt af en tidligere socialisering i form af dispositioner. Disse dispositioner er det som individer handler ud fra, baseret på de positioner individerne har besiddet i tidligere felter. Habitus er således en samling af de indlejrede dispositioner, som får agenterne til at opfatte, bedømme og handle på bestemte måder (Bourdieu, 1991:12). Dette vil sige at habitus er et system af praktiske og ubevidste forudsætninger, hvor agenternes tidlige oplevelser i livet i højere grad er afgørende, i forhold til deres senere (Bourdieu, 1991:12-13). Habitusen medvirker derudover til, at de dispositioner, som agenten besidder, vil blive ført med ind i andre felter. For eksempel er interviewperson 1 jurastuderende, og han ytrer sig således ved hjælp af juridiske termer, og henviser til lovgivningen i hans beskrivelse af ytringsfriheden. Denne måde at argumentere på er således blevet indlejret i hans habitus gennem hans position på jurafeltet, med henblik på fremtidig positionering i dette felt. Ifølge Bourdieu foretrækker agenter ofte at diskutere politik med personer, som de antager, har samme holdninger som dem selv, så de undgår at komme i ubehagelige situationer. Agenter fra lignende positioner kan altså nemmere enes og forenes, da deres kapitalsammensætning vil være tættere på hinanden, og de vil have en lignende habitus (Andersen og Kaspersen, 2007:352).

3.2.2. Felt

Felter er netværk som hver især er styret af specifikke regler, værdier og interesser, som bliver fastsat igennem magtkampe (Bourdieu i Callewaert et al., 1994:57). Magtkampene i feltet foregår mellem agenter, eksempelvis individer eller organisationer, som kæmper om de attraktive positioner, samt om hvilke kapitaler der skal betragtes som legitime i feltet. Altså er et felt også defineret i forhold til de bestemte kapitalformer, som er aktive på det pågældende felt, og som det gælder om at besidde og akkumulere, enten i store mængder, kvantitativ, som f.eks. økonomisk kapital, eller på en kvalitativ måde, som f.eks. kulturel kapital (Bourdieu, 1986:14; Andersen og Kaspersen, 2007:358+360). Felter er relativt autonome sociale arenaer, og grænsen defineres både ud fra agenternes udveksling af kapitaler og ud fra kampen i feltet (Bourdieu, 1986:11). Hvert felt består af agenter som positionerer sig i forhold til hinandens habitus, samt den doxa som er gældende i det specifikke felt. Hvert felt har en doxa, som kan betegnes som de uskrevne regler omkring rigtigt og forkert i et felt. Sagt på en anden måde, den 'selvfølgelighed' der betragtes værende naturlig, og som der ikke stilles spørgsmålstejn ved (Andersen og Kaspersen, 2007:358).

3.2.3 Kapitaler

Bourdieu definerer kapitaler således:

(...) accumulated labor (in its materialized form or its 'incorporated', embodied form) which, when appropriated on a private, i.e., exclusive, basis by agents or groups of agents, enables them to appropriate social energy in the form of reified or living labor (Bourdieu, 1986:1).

Kapitaler er altså det, agenter eller grupper kommer til at besidde, gennem det arbejde der udføres, og som kan bruges til at akkumulere gevinst i form af ny kapital eller bedre positionerer i feltet.

Agentens kapitalsammensætning har derfor betydning for hvilke goder og fordele denne har adgang til i feltet. Begrebet kapital beskriver således magtrelationerne mellem individer eller grupper, hvor de forskellige kapitaler indgår som magtmidler i sociale kampe om magt og gevinst (Bourdieu, 1986:1-2; Larsen og Pedersen, 2011:295-296). Gennem Bourdieus forfatterskab inddeler han kapitaler på mange forskellige måder, men hans fire fundamentale former, som også anvendes i denne undersøgelse, er: Økonomisk, kulturel, social og symbolsk kapital. Denne fjerde form, symbolsk kapital, fungerer både som en kapital for sig selv, samt som en kapital de øvrige kapitaler kan transformeres til, hvis de bliver anerkendte i feltet (Bourdieu, 1986:3).

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital består traditionelt af materielle ressourcer, penge og finansielle midler. Disse bliver dog først betegnet som økonomiske kapitaler, når de bliver anvendt med det formål at skaffe flere økonomiske ressourcer (Larsen og Pedersen, 2011:296). Økonomisk kapital kræver, i modsætning til de andre former for kapital, ikke specifikke sociale sammenhænge for at have værdi. Dette betyder, at den som den eneste kapital næsten altid har en form for værdi i stort set alle felter, f.eks. penge, ædelsten, ejendom m.m. (Castiglione et. al., 2008:23).

Kulturel kapital

Kulturel kapital eksisterer i tre former: 1. En legemliggjort form, som er tæt forbundet med agenten selv og skal akkumuleres over mange år gennem oplevelse, opvækst, dyrkning af kultur m.m. 2. En fysisk form, som er de objekter der i kraft af deres forbindelse til den legemliggjorte kulturelle kapital, bliver defineret som værdifulde. Blandt andet bøger, malerier, instrumenter m.m. 3. Til sidst en institutionaliseret form som er de færdigheder, man får igennem uddannelsessystemet, og som fungerer som et juridisk garanteret bevis på kulturelle færdigheder (Bourdieu, 1986:5-9). Tilsammen er den kulturelle kapital altså den dannelse eller

uddannelse en agent besidder, samt de finkulturelle færdigheder denne behersker og dyrker. Kulturel kapital er en blanding af den lærdom man har fået hjemme og via skolen, som gør agenten i stand til at tolke kulturens referencesystem. Det er således den legitime viden, uddannelse eller kompetencer en agent besidder (Andersen og Kaspersen, 2007:252).

Social kapital

Social kapital er alle de ressourcer som en agent besidder eller kan modtage, i kraft af at denne indgår i et netværk af relationer med andre agenter, eller som Bourdieu beskriver det *"to membership in a group"* (Bourdieu, 1986:10). Det er ikke blot en sum af de kontakter en agent selv besidder, men også de potentielle ressourcer agenten har adgang til, som del af et specifikt netværk. Det er altså også den kollektivt akkumulerede kapital, som gruppen besidder tilsammen (Bourdieu, 1986:10). Social kapital er ikke ressourcer som man kan bruge i stil med økonomiske kapital, det er derimod sociale relationer, som man kan opretholde og investere i, med det formål senere at opnå gensidig gevinst. Social kapital kan således eksistere som praktiske forbindelser, som kun findes i kraft af de udvekslinger af anden kapital som finder sted, eller som institutionaliserede forbindelser, såsom familier, klassekammerater, kollegaer m.m. (Bourdieu, 1986:10-11). Mængden af social kapital en agent besidder afhænger af hvor stort et netværk af forbindelser denne kan benytte sig af, samt mængden af kapitaler forbindelserne besidder, og som agenten derfor har adgang til (Bourdieu, 1989:10). For eksempel kan respondenterne, som er i et online netværk med deres relationer, gøre brug for at relationernes netværk, og på denne måde få adgang til lang mere social kapital, end de besidder alene.

Symbolsk kapital

Bourdieu benytter symbolsk kapital som en form i sig selv, og i kraft af at andre typer kapitaler bliver anerkendt i feltet. Med dette forstås der, at den unikke kombination af kapitaler der gør sig gældende i et felt, tilsammen former hvad der er legitimt i feltet. Det som giver status i feltet. Symbolsk kapital er derfor det ry eller prestige, som agenten besidder, baseret på økonomisk, kulturel eller social kapital; De benyttede kapitaler i denne opgave (Andersen og Kaspersen, 2007:365). En særlig egenskab eller færdighed kan således fungere som symbolsk kapital i ét felt, men behøver nødvendigvis ikke at være gældende i et andet (Andersen og Kaspersen, 2007:352). Den tenderer mod at reproducere og forstærke gældende magtrelationer, som bestemmer strukturen i feltet, hvilket, for dem som allerede har opnået anerkendelse, giver større mulighed for at være i en position til at kræve mere anerkendelse. Dette vil sige at den symbolske kapital bliver reproduceret som sig selv – en agents besiddende anerkendelse, kan kræve mere anerkendelse (Bourdieu i Callewaert et al., 1994:64+67).

3.3 Sammenfatning

De beskrevne teorier vil blive brugt til at belyse, hvad der ligger til grund for den aktive borgeres deltagelse på de sociale medier, samt hvad der påvirker den aktive borgers ytringer og adfærd.

Bauman vil blive brugt til at analysere det omkringliggende samfunds indvirkning på respondenternes livsbetingelser, som deltagere på de sociale medier. Teorien vil bidrage til at forklare, hvad der driver individer til være aktive på de sociale medier, samt hvilken indvirkning konsekvenserne ved ytringer har på individerne. Bourdieus begrebsapparat vil sætte rammen for analysen på individ-niveau. Vi vil således bruge de forskellige kapitaler til at analysere, hvad der har betydning for respondenterne, og deres deltagelse på de sociale medier. Derudover bruges Bourdieu til at forstå betydningen af de involverede parter i feltet Facebook. De valgte teorier vil i samarbejde med respondenternes besvarelser belyse undersøgelsens problemformulering på en afrundet og grundig måde.

4. Metode

I dette afsnit klarlægges de metodiske valg og overvejelser vi har gjort os igennem processen med bacheloropgaven. Herunder beskrives blandt andet det videnskabsteoretiske ståsted, indsamlingen af de empiriske resultater, og selve skriveprocessen af projektet. Derudover vurderes projektets validitet til sidst i afsnittet.

4.1 Videnskabsteoretisk ståsted

I denne bacheloropgave har vi arbejdet ud fra en fænomenologisk tilgang. Den fænomenologiske tilgang ligger sig op af hermeneutikken, som begge bruges når der skal erhverves viden igennem en forstående og fortolkende fremgangsmåde. Hermeneutikkens tilgang er den fortolkende, hvorimod fænomenologien er studiet af den måde, hvorpå fænomener fremstår for os (Jacobsen et.al., 2012:215). Den fænomenologiske tilgang fokuserer på det enkelte menneskes erfaringer og bevidsthed omkring et fænomen, som det fremtræder for netop for dette menneske. Fordelen ved den fænomenologiske tilgang er således, at der fokuseres på mikroprocessen ved at tage udgangspunkt i de involverede personers egen forståelse og fortolkning af fænomenet. Vi kommer derved tættere på den sociale virkelighed omkring fænomenet, som vi studerer, med afsæt i respondenternes egen forståelse og fortolkning (Jacobsen et.al. 2012:216-217).

Grundlæggeren af den moderne fænomenologi, filosofen Edmund Husserl, tager udgangspunkt i tre begreber: Bevidsthedens intentionalitet, epoché og livsverden. Bevidsthedens intentionalitet skal forstås, som relationen mellem fænomen og bevidsthed. Bevidstheden eksisterer ikke som en selvstændig ting, men er altid rettet mod en genstand eller objekt. Dette medfører at individets egne opfattelser, forestillinger og værdier, former hvad individet erfarer og erkender. Relationen mellem bevidstheden og fænomenet er derved betydningsfuld for at kunne forstå selve fænomenet (Jacobsen et.al., 2012:235-238). Det næste væsentlige begreb fra Husserls fænomenologi er epoché, som på græsk betyder "afbrydelse". I en analyse af et fænomen, som det fremtræder for os, er det væsentligt at vi sætter parentes omkring vores naturlige indstillinger. Det er således vigtigt i fænomenologien, at man for en stund, er i stand til at sætte parentes om sine naturlige indstillinger, for derved at skabe nye erfaringer og erkendelser. Disse naturlige indstillinger skal forstås som de grundantagelser vi tager for givet og derved ikke stiller spørgsmålstejn ved. Parentesen som sættes imens vi studerer fænomenet, giver derved også muligheden for at kritisere de naturlige indstillinger. De naturlige indstillinger tilsidesættes derfor for en stund, for at fokusere på selve fænomenet og dens betydning i forhold til individet (Jacobsen et.al., 2012:236-238). Det sidste begreb er livsverden, som er den almindelige dagligdags verden, som vi tager for givet. Det er igennem livsverdenen, at vi får vores daglige erfaringer, som derved danner vores orienteringspunkter for vores handlinger, og udgangs-

punktet for vores meninger. Ifølge Husserl er det således væsentligt at medregne livsverdenen, da det er forskerens indlejring i livsverdenen, som skaber forudsætningen for videnskabelig erkendelse (Jacobsen et al., 2012:237-238). Fænomenologien søger således ikke efter objektive kendsgerninger, men forsøger ud fra førstepersonperspektivet at undersøge mulighedsbetingelser for erkendelse og erfaring.

Da vi selv er brugere af de sociale medier og benytter vores ytringsfrihed på Facebook, har vi været nødt til at sætte parentes om vores egen grundantagelser og erfaringer med platformen som et debat- og ytringsfelt. På denne måde har vi kunne erhverve ny viden ud fra vores interviewpersoners egen livsverden, da det igennem hele projektet, har været vigtigt for os, at det netop var interviewpersonernes oplevelser og erfaringer, der blev undersøgt. På trods af at vi selv har gjort os nogle tanker omkring vores egen benyttelse af ytringsfriheden på de sociale medier, var det vigtigt for os, at vi ikke kom til at påvirke respondenterne med vores egne erfaringer og oplevelser. Vores bevidsthed var rettet mod benyttelsen af ytringsfriheden på de sociale medier og de mulige konsekvenser. Dette har naturligvis haft betydning for udgangspunktet af interviewene med interviewpersonerne. Derudover har interviewpersonerne selv haft indflydelse på, hvad de ville snakke om i interviewet, således at det var det de fandt relevant og deres egne opfattelser, som kom til udtryk. I sociologiske undersøgelser er fænomenologien ofte blevet brugt til at undersøge den viden og erfaring som individet ikke stiller spørgsmålstejn ved i deres interaktion med andre. Det er således her at begreberne livsverden og naturlige indstillinger bliver anvendt (Jacobsen et al., 2012:239).

4.2 Casebeskrivelse

Vores undersøgelse søger at udforske hvordan ytringsfriheden opleves og bruges af den aktive borger. Omdrejningspunktet i vores opgave har således været ytringsfriheden, hvilket er en menneskerettighed vi sjældent stiller spørgsmålstejn ved, og hvordan denne påvirker og fungerer i vores daglige liv. Den fænomenologiske tilgang har gjort det muligt for os, at undersøge hvordan ytringsfriheden spiller en rolle i forhold til deltagelsen på de sociale medier, og hvordan denne opleves af respondenterne i deres livsverden. Ligeledes rejser det fænomenologiske perspektiv spørgsmålet om, hvordan ytringsfriheden, som menneskerettighed på makroniveau, opleves og skaber erfaringer på mikroniveau (Jacobsen et al., 2012:242).

Den valgte case bygger på en iagttagelse omkring manglen på forskning om almindelige danskeres brug af ytringsfrihed på de sociale medier. En så betydningsfuld demokratisk frihed til at ytre sig, spiller en væsentlig rolle i samfundet, og med de seneste års debat omkring ytringsfriheden, følte vi en nødvendighed for at belyse et komplekst men relevant emne. De fleste forskningsundersøgelser omkring ytringsfrihed, som vi blev bekendte med igennem vores research, undersøger enten ytringsfriheden i et juridisk perspektiv, med et udgangspunkt i politikere, eller specifikt blandt medarbejdere i et område af den offentlige sektor. Vi

valgte et udgangspunkt i feltet omkring Facebook, som er det foretrukne sociale medie i Danmark. Her bringes ytringsfriheden i spil og respondenterne ytrer sig om alverdens emner, i interaktion med de andre deltagere. Respondenterne frembringer forskellige perspektiver og opfattelser af ytringsfriheden, hvilket indebærer, at man bør studere perspektiverne og deres betydning for respondenterne, hvis man vil undersøge den egentlige ytringsfrihed (Jacobsen et al., 2012:244).

4.3 Dataindsamling

Den metodiske tilgang i dette projekt tager udgangspunkt i både den kvalitative og kvantitative fremgangsmåde. Vi valgte således at kombinere metoderne, da vi fandt det relevant i forhold til at belysningen af problemstillingen. At kombinere forskellige metoder til dataindsamlingen, er kendt som metodetriangulering. Her benytter forskeren sig af flere metoder, som findes væsentlige og brugbare for at belyse problemstillingen (Launsø og Reiper, 2005:106). I vores overvejelser om hvorvidt vi skulle vælge én eller to metoder til dataindsamlingen, var det i første omgang vigtigt for os at komme så tæt på respondenternes oplevelse og opfattelse af fænomenet. Dette gøres umiddelbart bedst ved hjælp af den kvalitative metode og interview, da der er mulighed for at anskueliggøre personens egen forståelse og oplevelse (Kvale og Brinkmann 2009:45). Dernæst ønskede vi at undersøge repræsentativiteten og udbredelsen af ytringsfriheden på de sociale medier, hvilket gøres bedst via den kvantitative fremgangsmåde.

At benytte metodetriangulering og derved kombinere kvalitativ og kvantitativ metode, kan således give en større dybde af den indsamlede data, da metoderne forsøger at supplere hinanden (Launsø og Reiper, 2005:107). I vores metodiske overvejelser gennemgik vi både fordelene og ulemperne ved at benytte begge metoder. Men da ytringsfriheden er et komplekst fænomen, ønskede vi både at vise ytringsfrihedens udbredelse, gennem den kvantitative metode, og dens enkeltheder gennem den kvalitative metode (Launsø og Reiper, 2005:107). Kombinationen af metoderne forsøger således etablere en forbindelse mellem makro- og mikroniveau i analysen, som kan være væsentligt i studiet af komplekse fænomener (Bjerg og Villadsen, 2008:80).

4.3.1 Udvælgelse af respondenter

Dataindsamlingen er foregået ved at interviewe syv aktive borgere, som alle benytter deres ytringsfrihed på de sociale medier, samt 60 spørgeskemabesvarelser fra Facebook-brugere. Disse syv interviewpersoner blev alle fundet via et Facebook-opslag, som vi delte på Facebook. I starten af opslaget præsenterede vi kort os selv og opgavens formål. Dernæst præsiderede vi, at vi søgte en række personer, som er i arbejde, og benytter deres ytringsfrihed på de sociale medier, og som samtidig har lyst til at deltage i et interview, hvor de får mulighed for at fortælle om deres erfaringer med ytringer via de sociale medier. I første om-

gang delte vi opslaget via vores egen Facebook-profil, men der skete dog ikke noget, og vi modtog ingen henvendelser, på trods af at opslaget blev videredelt af både venner og familie. Vi måtte derfor genoverveje vores udvælgelse af respondenter, og blev anbefalet at dele opslaget i forskellige debatgrupper, for således at ramme den aktive borgers platform. I denne omgang havde vi således mere held med henvendelserne, og vi fandt alle vores interviewpersoner via forskellige debatgrupper, og ingen af interviewpersoner er derved en direkte del af vores eget online netværk. Alle syv interviewpersoner er således valgt ud fra af deres henvendelse på det delte opslag, og deres tydelige interesse for at deltage i projektet. Interviewpersonerne består af fem mænd og to kvinder, som alle er aktive på de sociale medier og særligt på Facebook. Deres alder varierer fra 19 til 55. Alle interviewpersonerne benytter sig således af deres ytringsfrihed aktivt på de sociale medier, og kommer derved under betegnelsen 'den aktive borger', som er væsentligt i denne undersøgelse. Dernæst er alle interviewpersoner alle i arbejde, hvilket således var en af udvælgelseskriterierne, da vi medregnede de arbejdsrelaterede ytringer som et emne i interviewguiden. Som et fokus i starten, havde vi de arbejdsrelaterede ytringer, dog vidste det sig igennem de forskellige interviews at dette var et mindre relevant emne for interviewpersonerne. Derimod ville de blandt andet hellere fortælle om tonen på nettet, deres egne grænser for hvad de har lyst til at ytre og frygten for misforståelser. Det blev derigennem tydeligt for os at der var forskellige faktorer som påvirker respondenternes deltagelse i debatter og deling af holdninger på de sociale medier.

Til besvarelse af spørgeskemaet søgte vi ligeledes efter respondenter som var i arbejde. Vi udarbejdede dog spørgeskemaet således at respondenterne også kunne afkrydse i kategorierne 'Offentlig ansat', 'Privat' eller 'Jeg er uden for arbejdsmarkedet'. Spørgeskemaet blev ligeledes delt via vores Facebook-profiler, og vi havde i løbet af ganske kort tid indsamlet de 60 besvarelser. I Facebook-opslaget søgte vi ligeledes på respondenter som regelmæssigt benyttede deres ytringsfriheden på de sociale medier, af begge køn og i alle aldersgrupper.

4.3.2 Interview – Kvalitativ undersøgelse

Den kvalitative del af opgaven består af interviews, som skal forsøge at forstå interviewpersonernes synspunkter, og anskueliggøre den opfattelse, der er tilknyttet deres oplevelser, og som forklarer deres livsverden (Kvale og Brinkmann, 2009:17). I vores overvejelser omkring den kvalitative metode, har det fra starten været væsentligt for os, at interviewpersonernes egne synspunkter og oplevelser kom til udtryk i interviewet. Vi valgte derfor at udarbejde et semistruktureret livsverdensinterview, som både gav plads til interviewpersonernes egne holdninger og beskrivelser, samtidig med at interviewet var struktureret med et formål. Kvale og Brinkmann definerer det semistruktureret livsverdensinterview som værende et interview, der har til formål at indsamle beskrivelser af interviewpersonernes livsverden, med henblik på at fortolke

betydningen af de beskrevne fænomener (Kvale og Brinkmann, 2009:19). Det semistrukturerede interview er på sin vis inspireret af fænomenologiens måde at udføre og analysere respondenternes beskrivelser, som kommer frem i interviewet. Fænomenologien har således til formål, at fortolke betydningen af det beskrevne fænomen, som det fremtræder og opleves af interviewpersonerne i deres livsverden (Kvale og Brinkmann, 2009:45). Vi kan således, gennem fænomenologien og det semistrukturerede interview, få muligheden for at forstå det sociale fænomen, ud fra interviewpersonernes egne beskrivelser og oplevelser af verden. Dette er muligt, da fænomenologiens interesse for sociale fænomener kommer fra en forudsætning om, at virkeligheden er den som mennesker opfatter, og at deres oplevelse er vigtig for forståelsen af fænomenet. Det semistrukturerede interview tillader en særlig tilgang, hvor der fokuseres på bestemte emner i interviewguiden, men at der samtidig er plads til nye og opklarende spørgsmål (Kvale og Brinkmann, 2009:44-45). Spørgsmålene er åbne, så der er plads for interviewpersonen til at uddybe sine svar, og få de temaer frem, som er væsentlige i oplevelsen af fænomenet (Kvale og Brinkmann, 2009:49).

Interviewguiden kan således inddeles i 3 faser:

1. Den første fase betegnes som den indledende fase, hvor der skabes kontakt og tillid til interviewpersonen (Launsø og Rieper, 2005:137). For at skabe en større tillid, mellem interviewpersonen og os, starter vi ud med at fortælle om formålet med opgaven, og en kort præsentation af os selv. Dernæst nævnte vi, at interviewpersonen ville være anonyme i opgaven. Inden interviewets start spurgte vi interviewpersonen om lov til at optage interviewet, hvilket gentages når båndoptageren tændes.
2. I den næste fase, som er hovedfasen, stilles de spørgsmål som er vigtige i belystningen af emnet (Launsø og Rieper, 2005:137-138). Spørgsmålene var åbne og deskriptive, så interviewpersonerne havde mulighed for at meningsafklare deres besvarelser. Dette skabte ligeledes en meningsvalidering, hvor vi sikrede os, at vi havde forstået, hvad interviewpersonerne fortalte om deres egen forståelse og opfattelse af fænomenet ytringsfrihed. Der blev desuden stillet sonderende spørgsmål, for at forfølge interessante svar til uddybelse.
3. I den afsluttende fase handler det om at afrunde spørgsmålene på en god og acceptabel måde (Launsø og Rieper, 2009:140). Vi gav interviewpersonerne mulighed for at tilføje besvarelser eller komme med bemærkninger om selve interviewet, hvorefter vi til sidst opsummerede undersøgelsens formål og takkede interviewpersonerne for deltagelsen

Vi var begge til stede ved de fleste af interviewene, således at den ene af os var primær interviewer og stillede spørgsmålene ud fra interviewguiden, mens den anden supplerede, hvis dette var nødvendigt. Alle 7 interviewes er optaget på en båndoptager. Alle interviews foregik over Skype, da det både var tilgængeligt for vores interviewpersoner, som kommer fra alle dele af landet, og det var samtidig også nemmest for os. Helt optimalt ville vi gerne have haft mulighed for at udføre interviewet ansigt til ansigt, men på grund af

sparsomme midler og geografiske afstande, blev Skype det bedste alternativ for os. De syv interviews varer mellem 20-40min.

4.3.3 Spørgeguide – den kvantitative del af undersøgelsen

Den kvantitative del af undersøgelsen består af en survey, som er blevet delt via vores egne Facebook-profiler. Vores survey består af et spørgeskema som skal belyse tendenser i undersøgelsen, hvorimod den kvalitative del af undersøgelsen – vores interviewpersoner – skal belyse en mere individuel forklaring på fænomenet. Spørgeskemaet skal således give et øjebliksbillede af ytringsfrihedens udbredelse i en population blandt 60 respondenter på Facebook (Riis, 2005:121). Vi har således brugt programmet SurveyXact gennem Syddansk Universitets hjemmeside. Da gratis versionerne af lignende programmer, er yderst begrænsende i muligheden for antallet af spørgsmål, udarbejdelse af spørgsmål, og mulighed for at kunne downloade besvarelsenerne efterfølgende.

Spørgeskemaet blev således delt med vores eget netværk på Facebook, og efterfølgende videredelt af enkelte i vores netværk, som tilsvarende delte skemaet med deres netværk. I vores overvejelser om hvorvidt vi skulle bruge Facebook som formidlingsværktøj mellem os og respondenterne, fandt vi det således relevant at netop da denne platform er væsentlig i undersøgelsen. Survey skal således ikke give en dybere forståelse af tankerne bag holdninger, men give et overblik af udbredelsen af disse holdninger (Riis, 2005:121).

I vores overvejelser om udarbejdelsen af spørgeskemaet fandt vi det væsentligt med både åbne og lukkede spørgsmål, således at respondenterne både kunne komme med deres egne beskrivelser, men at vi samtidig kunne udarbejde en række grafer og tabeller på baggrund af de indsamlede data ved hjælp af de lukkede spørgsmål. Spørgeskemaet undersøger mange af de samme spørgsmål som gør sig gældende i den kvalitative metode, men indeholder dog flere lukkede end åbne spørgsmål, som derved forsøger at anskueliggøre udbredelsen af ytringsfrihedens virke i den pågældende population.

4.4. Databehandling og –analyse.

Alle interviewene blev optaget på bånd, og efter optagelsen påbegyndte vi transskriberingen. Igennem transskriberingen fik vi således dannet os et overblik af de indsamlede data. Overblikket gav os ideen til inddelingen af de empiriske resultater ud fra tendensen i interviewpersonernes besvarelser. Vi brugte ikke et egentligt kodningsprogram til udarbejdelsen af de empiriske resultater, men i stedet printede vi alle interviewene ud og påbegyndte en intensiv 'klippe-klistre' afmærkning af de indsamlede data. Efterfølgende brugte vi tekstprogrammet Word til at samle dataene i en struktureret og overskuelig form.

4.4.1 Empiriske resultater og dataanalyse

For at belyse vores data på bedste vis, har vi valgt at tilføje afsnittet 'empiriske resultater'. Dette gøres både fordi vores datamængde har været omfattende, men også for at resultaterne kommer til deres ret og bliver belyst på en ordentlig måde. Vi startede med at udvælge de emner og tendenser, som fremstod tydelige i besvarelsene, og udarbejdede således de tre underspørgsmål for at belyse de relevante tendenser i besvarelsene. I de empiriske resultater ses både besvarelsene fra spørgeskemarespondenterne og interviewpersonerne, som derved supplerer hinanden i belysningen af de forskellige emner. Dog tages der mest udgangspunkt i interviewpersonernes besvarelser, og spørgeskemabesvarelsene bruges derfor til at vise tendensens udbredelse på Facebook. Når der refereres til 'respondenterne' menes der således både spørgeskemarespondenterne og interviewpersonerne.

Dernæst påbegyndte arbejdet med selve analysen af de empiriske resultater. I analysen blev Baumans flydende modernitet og Bourdieus begrebsapparat brugt som analyseramme. Analysen er inddelt i 3 afsnit, hvor flydende modernitet bliver brugt på makroniveau for at anskueliggøre de samfundsmæssige forhold er gældende i den flydende modernitet, og hvorvidt dette har betydning for ytringsfriheden på de sociale medier. Dernæst bruges Bourdieus begreber felt og doxa på mesoniveau, for at belyse betingelser der eksisterer i Facebook feltet. Til sidst analyseres der på mikroniveau ved hjælp af Bourdieus begreber habitus og kapitaler for at tydeliggøre hvordan den aktive borgers deltagelse bliver påvirket.

4.5 Validitet

I den brede forstand handler validiteten om hvorvidt metoden i virkeligheden undersøger det, den har til formål at undersøge. I denne opgave handler det således om, i hvilket omfang metoden reelt afspejler fænomenet ytringsfrihed på de sociale medier, som opgaven har til formål at undersøge (Kvale og Brinkmann, 2011:272). Ifølge Kvale og Brinkmann skal validering ikke kun være en proces, som er begrænset til afslutningen af undersøgelsen, men bør derimod være gældende i hver fase af opgaven. Validiteten har derfor en afgørende betydning i forhold til vurderingen af den videnskabelige viden som produceres og derved opgavens kvalitet. Det er derfor vigtigt, at forskeren undervejs i hver fase stiller kritiske spørgsmål til sine egne arbejdsmetoder, for således at sikre en større gennemsigtighed af undersøgelsens resultater (Kvale og Brinkmann, 2011:274-276). For at styrke validiteten har vi kontinuerligt udført kontrol af de forskellige faser af undersøgelsen og opgaveskrivningen, for netop at fastslå om opgaven undersøger det, som den søger at undersøge. Vi har derved forsøgt at være kritiske over for vores egen fremgangsmåde i forskningsprocessen, for netop at undgå ensidige perspektiver og fortolkninger, og derimod sikre en større repræsentativitet og gyldighed af resultaterne (Kvale og Brinkmann, 2011:278). Dette er således også baggrunden for vores valg af metodetriangulering, hvor vi forsøger at undgå de metodiske begrænsninger, og derved udvi-

de mulighederne og det metodiske perspektiv, som er væsentlig i undersøgelser af komplekse emner, som denne af ytringsfriheden (Bjerg og Villadsen, 2008:80).

5. Resultater og Analyse

5.1. Empiriske resultater

I dette afsnit præsenteres de empiriske resultater, som er inddelt i 3 hovedtemaer, der er udarbejdet efter en grundig gennemgang af de indsamlede data. Hovedtemaerne er inddelt efter de emner, som har optaget interviewpersonerne mest, hvilket ligeledes svarer til de underspørgsmål, som står beskrevet i indledningen. Derudover er der under hvert hovedtema yderligere underkategorier, som skal give et dybere indblik i de forskellige temaer. Til sidst vil de forskellige hovedtemaer blive samlet i et afsluttende analyseafsnit.

Tabel 1: Interviewpersoner

Interviewperson	Personlige oplysninger	Sociale medier	Benyttelse af ytringsfriheden
1 (Bilag 1)	Mand. 27 år. Jurastuderende og privat ansat.	Facebook. Er i et netværk med familie og arbejdsrelationer. Debatterer på Facebook-sider, heriblandt Bilka.	Deler politiske opslag. Debatterer med folk som har en markant anderledes holdning.
2 (Bilag 2)	Mand. 55 år. Privat ansat.	Facebook og Twitter. Twitterprofilen er under et andet navn. Er kun i netværk med relationer fra hans offline liv.	Debatterer for sin egen underholdningsskyld, og særligt med folk der har en anden holdning.
3 (Bilag 3)	Mand. 30 år. Offentligt ansat som pædagog.	Facebook og Twitter. I netværk med kollegaer. Debatterer på grupper – heriblandt 'Ateistisk selskab'.	Debatterer meget på egen profil og i debatforums.
4 (Bilag 4)	Kvinde. 19 år. Studerende og privat ansat.	Facebook, Twitter, Instagram m.m. Har et stort netværk som også inkluderer folk hun aldrig har mødt.	Deler opslag om alle emner. Kan godt lide at diskutere politik på de sociale medier.
5 (Bilag 5)	Mand. 28 år. Privat ansat inden for Tv-branchen.	Facebook og Twitter. Facebook-netværket er venner mens Twitter-netværket er kollegaer.	Diskuterer især sikkerhed og overvågning. Forsøger at oplyse med sine ytringer. Deler ikke sin lokation på grund af overvågning.
6 (Bilag 6)	Kvinde. 26 år. Studerende og privat ansat.	Facebook. Har bevidst valgt andre platforme fra. Netværket er primært venner.	Deler mest personlige ting. Diskuterer ikke emner som folk er markant uenige om.
7 (Bilag 7)	Mand. 47 år. Offentligt ansat.	Facebook og Twitter. Twitter er under et andet navn. Debatterer ofte på grupper.	Debatterer ofte og om meget forskelligt. Foretrækker at debattere anonymt.

Tabel 1 er således udarbejdet for at give et indblik i interviewpersonerne, samt for at give de empiriske resultater en mere overskuelig og personlig fremstilling. Tabellen lavet på baggrund af de oplysninger, vi fik i besvarelserne.

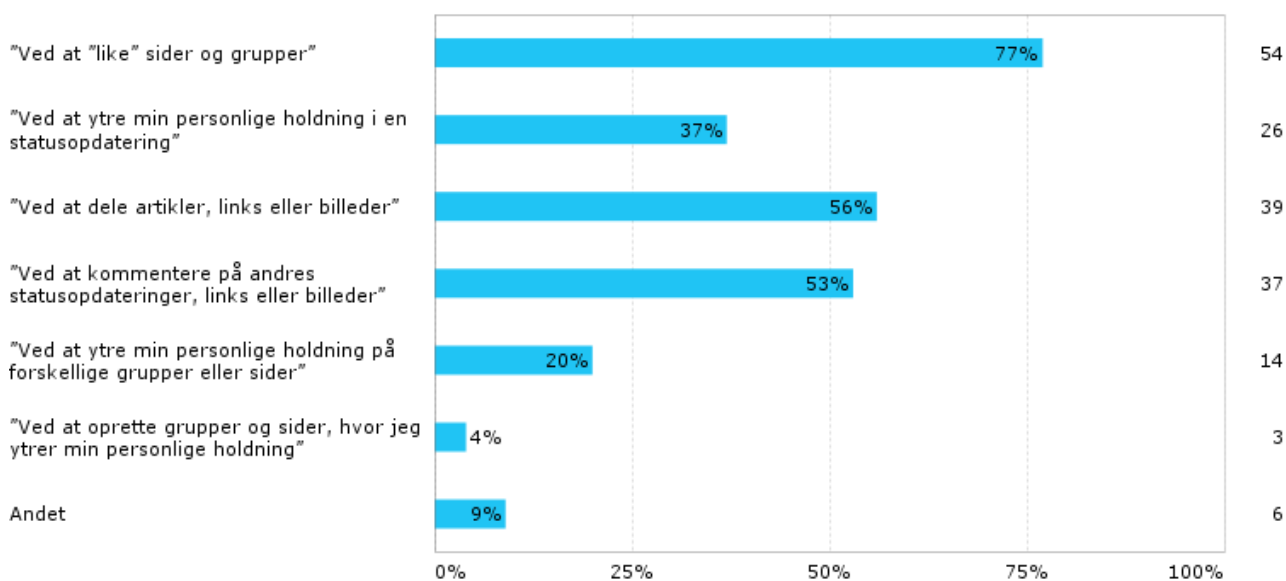
5.1.1 Ytringsfrihedens værdi

For at belyse ytringsfrihedens betydning for respondenterne, har vi udarbejdet det første underspørgsmål. Underspørgsmålet besvares ud fra interviewpersonernes opfattelse af ytringsfriheden, og hvordan denne har betydning for dem og deres deltagelse på de sociale medier. Underspørgsmål nr. 1. *Hvilken værdi har retten til at ytre sig for den aktive borger på de sociale medier?*

Brugen af de sociale medier

Figur 1 viser respondenternes besvarelser, i forhold til deres benyttelse af ytringsfriheden på de sociale medier. Ytringsfriheden benyttes på flere forskellige måder, og er således en central del af deres deltagelse på de sociale medier.

Figur 1: *Hvordan benytter du dig af din ytringsfrihed på de sociale medier?* (Bilag 8:2)

I spørgeskemaet havde respondenterne mulighed for at afkrydse flere valgmuligheder, og besvarelserne overstiger derved tilsammen 100 %. De fleste af respondenterne svarer, at de benytter sig af, hvad der kan betegnes som de mere passive former for ytringer, så som at 'like' sider og grupper, samt dele artikler og billeder. En lidt mindre del svarer, at de benytter sig af de aktive former for ytringer, såsom at lave statusopdateringer og kommentere på grupper. Figuren indikerer at respondenterne i højere grad ytrer sig via de passive former, og i mindre grad gennem de aktive. Endvidere svarer en lille andel af respondenterne, at de benytter deres ytringsfrihed til 'Andet', hvortil én respondent forklarer: *"Jeg ytrer mig, men betragter det egentlig ikke, som at jeg benytter mig af ytringsfriheden"* (Bilag 8:2).

I gruppen der benytter de såkaldte aktive former for ytringer, finder vi vores 7 interviewpersoner, som er udvalgt på baggrund af deres aktive ageren på de sociale medier. Interviewpersonerne udtaler, at de blandt andet benytter de sociale medier til at komme til orde og deltage i den offentlige debat (Bilag 1:5, 3:2, 4:4).

Interviewperson 7 fortæller:

Jamen jeg debatterer meget på nettet, og det har jeg gjort i mange år. Jeg synes det er en interessant intellektuel udfordring. Rent personligt gir' det mig meget. I starten der debatterede jeg anonymt, fordi så kan du jo sige... hvad kan man sige... så er det jo mere frit... så kan du ytre dig mere frit, end når du får sat navn på (Bilag 7:2).

Flere af interviewpersonerne forklarer, at det både er nemmere at ytre sig, og at man kan tillade sig at sige mere på de sociale medier (Bilag 3:2, 4:3, 5:3, 6:3, 7:4). Interviewperson 1 fortæller:

(...) man kan nå ud til flere folk, og der er mange flere der kan komme til orde på de sociale medier. Det betyder jo så at det ikke kun er dem der er inde i TV-avisen eller dem der har overskud til at skrive et blogindlæg til avisen, der kan få lov til at komme til orde i samfundsdebatten, at det også kan blive den mere almene dansker. Så der kommer mange flere holdninger ud og det er meget nemmere at sprede budskaber (...) (Bilag 1:4).

Interviewperson 7 mener desuden, at det er hans måde at være en demokratisk borger på, når han giver sin mening til kende på de sociale medier (Bilag 7:10): " (...) men fordelene er, at jeg synes... at jeg fornemmer at vores befolkning er blevet mere demokratisk, på den måde at man debatterer mere (...) (Bilag 7:4).

Definition af ytringsfriheden

Blandt interviewpersonerne er det interessant, at størstedelen mener, at det er et svært spørgsmål, når de bliver spurgt til deres definition af ytringsfriheden (Bilag 1:2, 2:1, 3:1, 4:1). De fleste kommer dog alligevel med et svar. Interviewperson 4 og 6 forklarer:

(...) Jeg vil sige at det er friheden til at give sin mening til kende, sin identitet til kende, og friheden til at kritisere. Det er ikke kun om at vise sin identitet eller sin mening, det er også hvis du bare vil sige noget, det behøver ikke engang være samfundsrelevant (...) Men at du kan sige det uden at nogen kommer og slår dig eller smider dig i fængsel, det vil jeg sige er det (Bilag 4:1).

Jeg definerer ytringsfrihed ved at det er delt i to. At man både har en ret og en pligt. Man har en ret til at sige hvad man har lyst til, hvor man har lyst til det og hvornår man har lyst til det, men samtidigt bliver det modsagt af at man har en pligt til ikke at såre eller skade andre med de udtalelser man kommer med (...) (Bilag 6:1).

De fleste af interviewpersonerne virker således til at være meget bevidste om ytringsfrihedens funktion som en juridisk rettighed, selvom de udtaler, at det kan være svært at definere. Flere nævner dog at grænsen for ytringsfriheden er anderledes på de sociale medier end i virkeligheden, og at grænsen generelt er lidt flydende (Bilag 1:5, 2:3, 5:4, 6:4).

Jeg synes at ytringsfrihedens grænser er for ulmede, sådan som de er den dag i dag. Sådan at man simpelthen misbruger ytringsfriheden til at svine andre til, blot for at nedgøre dem. Jeg synes måske man skal tage og tænke sig mere om før man ytrer sig, fordi at ytringsfriheden det er noget vi har fået så vi netop kan have et demokratisk samfund (...) (Bilag 1:3).

Sociale medier

Interviewpersonerne benytter blandt andet Facebook og Twitter til at formidle deres personlige holdninger, ved at deltage i debatter og dele opslag med deres netværk. Interviewperson 3 forklarer:

(...)Og så diskuterer jeg meget politik og lægger... du ved... prøver at skabe debat, og lægger mine egne ting op og siger "Hallo". Altså sådan prøver at få folk til at være med. Lægger ting op og siger "hvad tænker I andre om det her?". Det kan være alt muligt fra vaccinedebat til religion og politik, whatever jeg lige synes (Bilag 3:2).

Samtidig fortæller interviewperson 1 og 2 om nogle af de mange fordele, der er ved at ytre sig via de sociale medier:

Ja, fordi at normalt så går jeg ikke og plaprer løs omkring ligestilling, eller kvinder, ja ligestilling for kvinder er et godt eksempel, at det kom op her til kvindernes internationale kampdag. At man så går ind og udtrykker sine holdninger omkring det. Det er jo nok ikke sådan noget jeg ville sidde og snakke alt for meget om hvis jeg bare gik rundt i min almindelige hverdag, hvis man ikke mødte de holdninger på de sociale medier (Bilag 1:6).

(...) man møder jo mange andre mennesker som har en helt anden indgangsvinkel til de ting man interesserer sig for, så man får da en indsigt i nogle andre menneskers meninger der ikke lige er som dem man normalt omgås (Bilag 2:2).

Det er dog meget forskelligt, hvad interviewpersonerne deler på de sociale medier. For nogle går grænsen ved de private ting, mens andre for eksempel undgår at snakke om politik eller religion (Bilag 6:2, 5:2+5, 4:2-3, 8:3-4). Interviewperson 5 udtaler, at han primært ytrer sig om ét emne:

Jeg bruger det især til at diskutere sikkerhed eller overvågning (...) Så der bruger jeg min ytring til at sige at vi blive overvåget, ulovligt overvåget, af staten. Det kan jeg få lov til fordi jeg lever i et land med ytringsfrihed, hvis jeg levede et andet sted uden ytringsfrihed så var jeg nok endt i fængsel for længe siden (Bilag 5:2).

Det lader til at interviewpersonerne tillægger ytringsfriheden på de sociale medier en stor værdi, og platformen kommer således til at fungere som en katalysator for deres holdninger. De fortæller, at det giver dem større mulighed for at deltage i den offentlige debat, og at de ytrer sig om mere end de ellers ville gøre, på grund af muligheden som de sociale medier tilbyder. De sociale medier, og særligt Facebook, skaber således et virtuelt rum, hvor interviewpersonerne kan benytte sig af deres ret på en almentilgængelig måde. Selvom respondenterne i højere grad benytter sig af de passive ytringer, lader det til, at det for interviewpersonerne er igennem de aktive former for ytringer, at de føler at de reelt benytter sig af ytringsfriheden.

5.1.2 Selvregulering på de sociale medier

For at anskueliggøre interviewpersonernes selvregulering, benyttes deres udtalelser omkring deres egen adfærd på de sociale medier, herunder hvilke emner de undgår at udtale sig om, hvilke de ytrer sig mere om, samt hvad der ligger til grund for disse selvreguleringer. Underspørgsmål nr. 2: *Hvorledes selvregulerer den aktive borger sin ytringsfrihed på de sociale medier?*

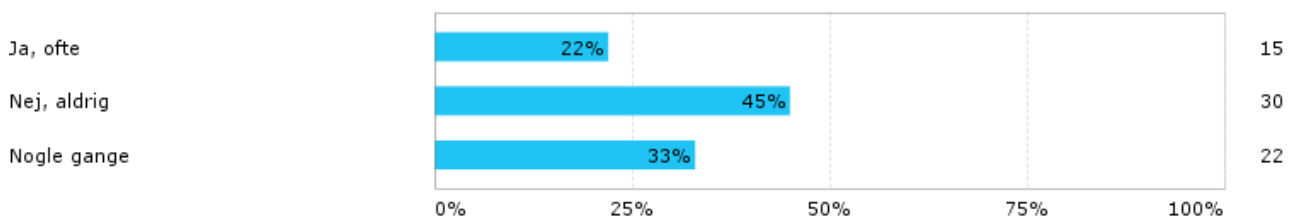
Ansigt til ansigt

Et gennemgående tema i vores empiri, er hvordan mange af interviewpersonerne mener, at adfærden på de sociale medier er anderledes end i virkeligheden. Nogle mener selv, at deres adfærd er anderledes, mens andre mener at kunne se en adfærdsændring hos deres netværk. Interviewperson 2 forklarer hvorfor hans adfærd er anderledes:

Jeg synes ikke jeg behøver at lægge låg på noget på Facebook, over for nogle mennesker jeg ikke kender. Det betyder ikke at jeg kaster mig ud i nogle personlige perfide angreb, det betyder bare, at når en person har en personlig holdning som jeg ikke er enig i, så fortæller jeg direkte at jeg ikke er enig, og hvorfor jeg ikke er enig. Hvorimod hvis det er en person face-to-face som jeg har nogle andre relationer med, jamen så vil jeg helt naturligt tænke på at vi skal også kunne snakke sammen i morgen om andre ting. Og vi skal kunne arbejde sammen, eller hvad end det nu er jeg har sammen med dem. Så jeg vil egentlig sige at i nogle tilfælde ligger jeg mindre bånd på mig selv på Facebook, fordi "det er bare en anden en som har en mening" (Bilag 2:3)

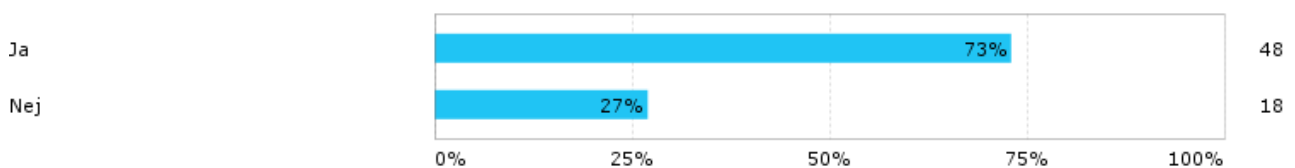
Figur 2 viser, at over halvdelen af respondenterne, ifølge dem selv, ofte eller nogle gange har en anderledes adfærd på de sociale medier, end ansigt til ansigt.

Figur 2. Er din adfærd anderledes på de sociale medier, end ansigt til ansigt med folk? (Bilag 8:3)

I forlængelse af figur 2 er det derved interessant at kigge nærmere på figur 3, hvor 73% af respondenterne svarer ja til, at der er ting de ikke ytrer sig om på sociale medier.

Figur 3. Er der ting du ikke ytrer dig om på de sociale medier? (Bilag 8:3).

Empirien viser derved, at der foregår en regulering af adfærden, og at de fleste respondenter ligeledes har emner de ikke ytrer sig om på de sociale medier. En respondent udtaler: *"Jeg blander mig ikke i alle de "hotte" emner som indvandrerpolitik eller de laveste i samfundet."* (Bilag 8:3). I den forbindelse er det relevant at se nærmere på, hvilke emner der ligeledes er regulerende for interviewpersonerne.

Emner for ytringer

Interviewpersonerne bliver spurgt ind til flere aspekter i forhold til emner for ytringer. Dog er det fremtrædende, at seks ud af syv ikke ytrer sig om deres arbejde eller arbejdsrelaterede emner på de sociale medier (Bilag 1:11, 2:6+8, 3:4, 5:4, 7:7). Hertil er der forskellige grunde:

Tja, jeg diskuterer ikke mit arbejde, men det er fordi jeg egentlig ikke synes jeg har noget jeg har lyst til at diskutere. Hvis jeg fik det, så kan det jo være at jeg må ændre holdning (Bilag 2:8).

(...) hvis f.eks. min arbejdsplads har delt en artikel på Facebook, så debatterer jeg aldrig indholdet fordi de kan se at jeg arbejder der, så der synes jeg ikke at de skal tro at min holdning er farvet af min arbejdsplads' holdning. Jeg bruger de sociale medier privat, og derfor afholder jeg mig så fra at debattere artikler som, der hvor jeg arbejder, har udgivet (Bilag 5:4).

Flere af interviewpersonerne fortæller, at de enten ville finde sig et andet arbejde eller vælge at debattere anonymt, hvis deres arbejdsplads forsøgte at begrænse deres private ytringer på de sociale medier (Bilag 3:7, 5:7, 7:13): *"(...) Jeg ytrer mig som jeg... fordi jeg føler at jeg selv kan stå inde for de ytringer, og hvis der ikke er plads til de ytringer så skal jeg ikke arbejde der. Jeg vil stå ved mine holdninger"* (Bilag 5:8). Interviewperson 3 mener dog, at man sagtens kan udtale sig om sit konkrete fag uden at dette overskrider grænsen, og det er således vigtigt for ham at kunne ytre sig om sin egen branche (Bilag 3:4-5).

Blandt interviewpersonerne er der flere forskellige emner, som de undgår at ytre sig om. Interviewperson 4 undgår f.eks. at ytre sig omkring private ting, ligesom interviewperson 6 undgår at diskutere politik, da hun mener, at man ikke har en reel mulighed for at vide, hvem man deler sine holdninger med (Bilag 6:3). Hun undgår desuden at ytre sig om religion og seksualitet, hvilket hun betegner som skrøbelige emner (Bilag 6:4):

Fordi jeg føler ikke at de er så anerkendte. Eller de er selvfølgelig anerkendte, men der er bare utrolig langt imellem modpolerne endnu (...) Uanset hvad om man er for eller imod homoseksualitet så vil der altid være nogen der siger at de er direkte for og nogle der er imod og så er de ligesom uenige der (Bilag 6:5).

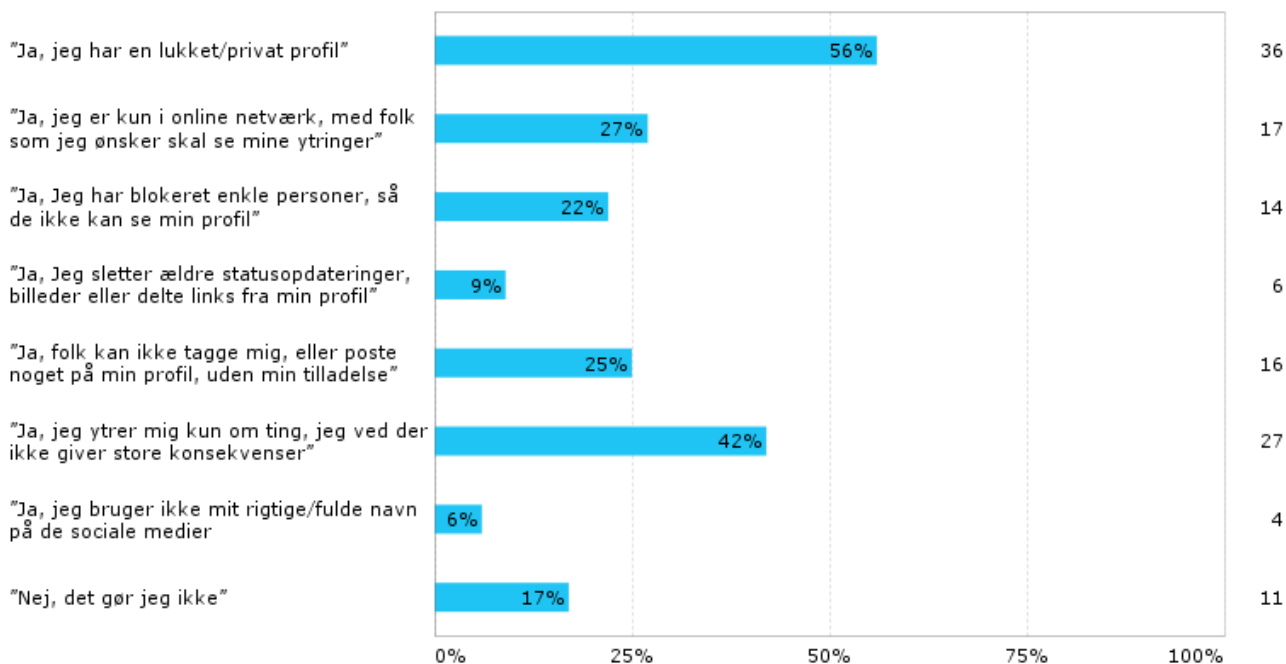
Interviewperson 7 mener, at én bestemt faktor er afgørende for ytringerne, hvilket gør at han desuden ikke vil forbindes med sin egen fars ytringer, eller ytre sig om sit arbejde:

(...) Det har lidt at gøre med... jeg vil tror, hvad du har at miste. Fordi nu er jeg ansat inden for det offentlige... øh... så er der nogle ting som jeg nok ikke bør sige fordi hvis jeg en dag bliver arbejdsløs og skal søge nyt arbejde... så vil jeg måske blive googlet... øh... Min far som er pensionist, han kan være bedøvende ligeglad. Og han kører løs på nettet. I sådan grad at jeg faktisk ikke engang kan skrive på hans... kan skrive på hans kommentarer... Jeg skal ikke forbindes til de ting som han siger. Så det har noget at gøre med hvad man kan miste... (Bilag 7:6).

Forholdsregler

Empirien viser desuden, at størstedelen af respondenterne ligeledes tager forholdsregler i forhold til deres ytringer. I figur 4 ses det, at langt de fleste af respondenterne tager en eller anden form for forholdsregel på de sociale medier. I spørgeskemaet havde respondenterne mulighed for at afkrydse flere valgmuligheder og besvarelserne overstiger derved tilsammen 100%.

Figur 4. *Tager du selv nogle forholdsregler i forhold til dine ytringer på de sociale medier? (Bilag 8:5)*

Figur 4 viser endvidere at flere af respondenterne tager mere end én form for forholdsregel. Især muligheden for at have en 'lukket' profil på de sociale medier er at foretrække blandt respondenterne. Derudover er det bemærkelsesværdigt, at en stor andel af respondenterne ligeledes har svaret, at de kun ytrer sig om ting, de ved der ikke giver store konsekvenser. Dette indikerer at der eksisterer en opfattelse af, at bestemte ting kan give konsekvenser og flere tager således forbehold. Blandt vores syv interviewpersoner er det ligeledes fremtrædende, at flere har strikse privatindstillinger (Bilag 3:3). Interviewperson 3 forklarer: "(...) fordi jeg er ikke interesseret i at mine venners venner lige pludseligt begynder at kommenterer på ting jeg har lagt op. Altså jeg er ikke interesseret i at diskutere med fremmede mennesker om så store emner" (Bilag 3:3). Interviewperson 2 fortæller desuden hvordan han ikke vil forbindes med bestemte grupper:

(...) der er nogle Facebook-grupper som jeg interesserer mig for, men som jeg ikke melder mig ind i, eller jeg ikke 'liker', fordi jeg ikke har lyst til at blive forbundet med dem (...) mit navn det er jo unikt, der er ikke andre der hedder det, så jeg er let genkendelig. På den måde der holder jeg mig tilbage (Bilag 2:6).

Fremstilling

Det lader således til at interviewpersonerne er yderst opmærksomme på deres egen adfærd på de sociale medier. Udover et bevidst til- og fravalg af debattemner, udtaler flere af interviewpersonerne, at de

ligeledes er bevidste om deres egen fremstilling i forhold til sprog og tonefald på de sociale medier. "Jeg gør de tanker at jeg prøver på stadig at holde en tone, og tænker over mit sprog for jeg skal stadig kunne stå til ansvar for de ting jeg siger, hvis jeg en dag bliver spurgt om det, eller stillet til ansvar for det" (Bilag 1:5). Interviewperson 7 fortæller om, hvordan han er blevet opmærksom på sin egen fremtoning:

(...) Hvis ikke jeg passer på, så begynder jeg at skrive ligesom jeg så føler. Så bliver man kort og modbydelig, fornærmende, fordi man bliver vred... og det har jeg det... jeg ved af erfaring... eller jeg har faktisk for nylig fundet ud af, at det er en rigtig dårlig fremgangsmåde. Fordi jeg oplevede at der var en der talte ned til mig, og svinede mig til. Men jeg var åbenbart i godt humør, så jeg svarede sobert og imødekommende tilbage. Hvorefter han kom med et sobert og imødekommende svar, og en smiley... øh... og den bemærkede jeg, og tænkte jeg at den skal jeg lige huske. At det er måske det bedste svar mod en som bliver personlig og modbydelig... det er at ikke at lade sig påvirke af det, men heller ikke falde i samme grøft (Bilag 7:10).

Interviewperson 3 er ligeledes opmærksom på sin egen adfærd, og oplever at blive påvirket når andre deler forkerte informationer:

(...) så kan jeg godt måske være lidt spydig og mere aggressiv i min måde at diskutere på. Hvis jeg sådan virkelig bliver provokeret af hvad folk de har skrevet, hvor jeg tænker sådan "det er simpelthen"... altså hvis det er faktisk forkert og jeg ligesom kan bevise at det er faktisk forkert, jamen så bliver jeg sgu sur altså (Bilag 3:5).

Det tyder således på, at der sker en regulering i både spørgeskemarespondenterne og interviewpersonernes ytringer. På den ene side undgår de at ytre sig om bestemte emner, som de tror kan give konsekvenser, og på den anden side kan bestemte emner forhøje lysten til at ytre sig. De fleste vælger desuden at tage forholdsregler, for derved at styre hvad der deles med netværket. Der lader således til, at være en fælles enighed om, at man bør regulere sine ytringer ud fra de mulige konsekvenser, og hvad man har at miste. Empirien indikerer desuden, at den fysiske distance mellem interviewpersonerne og deres netværk har betydning for deres adfærd. Det virker til at være nemmere for interviewpersonerne at tilkendegive deres mening, når de ikke i forvejen har en relation til personerne bag de andre holdninger.

5.1.3 Indflydelse på deltagelsen

For at tydeliggøre de dominerende påvirkninger på interviewpersonernes ytringer, er det relevant at besvare underspørgsmål nr. 3: *Hvilke faktorer har indflydelse på den aktive borgers ytringer?*

Grænser

Det lader således til, at det for interviewpersonerne først og fremmest er deres egen individuelle grænse, som er afgørende for hvor meget og hvilke emner, de ønsker at ytre sig om på de sociale medier. Interviewperson 6 forklarer:

(...) Jeg har ligesom min egen personlige grænse men jeg kan godt blive lidt frustreret og vred over at andre de siger dumme ting. Måske er det ikke dumt for dem men jeg kan godt opfatte det som om at "det var virkelig dumt sagt det der", men deres grænse for deres ytringsfrihed går måske andre steder og det skal jeg så acceptere (Bilag 6:2).

Interviewpersonerne overskrider sjældent deres egen grænse, og er klar over at andres grænse kan være anderledes. To af interviewpersonerne fortæller dog, at der ofte er en fælles konsensus på de sociale medier, om hvad der bør ytres og ikke ytres:

Jamen altså, det er jo en fornemmelse. Du har en fornemmelse og du følger lidt... hvad skal man sige... tidsånden. Så har du en fornemmelse for hvad der kan siges og hvad der ikke kan siges (Bilag 7:6).

Nej men det er mere sådan en generel følelse af at folk er sådan lidt bange for hvilke konsekvenser deres udtalelser kan have, kan man sige. Det er mere sådan en stemning, det er ikke sådan at folk har sagt "uh nej det kan jeg ikke tale om (...)" (Bilag 3:6).

Samtidig lader det til, at der ligeledes er en enighed blandt interviewpersonerne om, at man skal kunne stå til ansvar for sine ytringer og stå inde for det man deler. Interviewperson 3 fortæller:

(...) jeg synes måske endda at man skal være mere skarp på nettet fordi jeg synes et eller andet sted... det er selvfølgelig meget skarpt sat op, men jeg synes som udgangspunkt ikke der skal være grænser på ytringsfriheden. Men jeg synes samtidigt at man skal være skarp på sig selv og på sin egen måde debattere på nettet, fordi man skal sige hvad man mener, og hvad man kan stå inde for i virkeligheden. Det nytter ikke noget at man kan sige alt muligt fordi man sidder og gemmer sig bag en skærm og så hvis man så skulle sige det samme i virkeligheden så turde man faktisk ikke sige de ting. Bare lige for at vende tilbage til det der med at man skal lade være med at mobbe folk og være ondskabsfulde over for dem. Det synes jeg slet ikke der er nogen grund til (Bilag 2:2-3).

Tonen i debatten

Flere af interviewpersoner nævner, at særligt tonen er noget de bemærker, og de føler at den er blevet for hård (Bilag 4:5, 5:5, 7:5, 6:3). Flere nævner ligeledes, at der mangler kildekritik, og at de andre deltagere mangler omtanke i forhold til deres ytringer (Bilag 4:4-6, 3:5, 1:3). Interviewperson 5 fortæller om hvordan han bliver påvirket når tonen er hård omkring ét bestemt emne:

(...) Så ved jeg at så går debatten igen med at alle med en anden hudfarve de skal ud af landet eller skydes eller et og andet. Det får jeg det fysisk og psykisk dårligt over at læse de ting. Jeg lader være med at svare på det og prøver at lukke det for jeg kan ikke lade være med at læse det alligevel (Bilag 5:3).

Interviewpersonerne er opmærksomme på andre deltagere, og bliver i høj grad påvirket af andres hårde tone og formuleringer. De lader til at blive ekstra opmærksomme på deres egen adfærd, når de ser hvordan andre ytrer sig:

(...) altså jeg lægger mærke til de mennesker der efter min mening er dårlige til at argumentere for deres sag. Laver sådan perfide personangreb, og det prøver jeg at undgå. Jeg prøver at holde en anden tone end det jeg meget ser (...) (Bilag 2:4).

Misforståelser og uretfærdighed

Frygten og oplevelsen af at blive misforstået, er ligeledes et gennemgående emne, der viser sig i empirien. En respondent udtaler: "(...) Jeg holder ofte meninger tilbage fordi jeg ikke vil misforstås eller "dømmes" ud fra mine ytringer på Facebook" (Bilag 8:4). Flere af interviewpersonerne nævner, at de er opmærksomme

på deres egne formuleringer og udtalelser, for derved at undgå misforståelser (Bilag 4:11, 1:11, 2:9, 3:2-3, 7:3). Interviewperson 7 beskriver, hvordan han tidligere debatterede anonymt og oplevede en større frihed. Nu frygter han misforståelser og at blive sat i en forkert bås:

Øh men jeg kan godt savne det der med at kunne... det var ikke fordi jeg skrev... hvad skal man sige... væmmelige ting dengang jeg var anonym, men det gav en større frihed... øh du kunne for eksempel sige... Øh, man kan jo godt misforstås... der skal jo nogle gange ikke så meget til før man bliver misforstået på nettet... øh... på noget som kan virke meget forståeligt i dit hoved, kan blive misforstået af andre mennesker. Så kan du blive skudt i skoene at du har nogle bestemte holdninger, og når du har nogle bestemte holdninger, så er du en bestemt type menneske... øh... det er lidt nemmere når man er anonym (Bilag 7:2).

Han bliver endda så påvirket, at det af og til rammer ham følelsesmæssigt, og han frygter for at misforståelserne kan skade ham og hans fremtoning (Bilag 7:2).

Flere af interviewpersonerne forklarer, at de bliver vrede eller irriteret, hvis andre deler usande eller urimelige udtalelser, og kalder det således for 'uretfærdighed' (Bilag 1:5, 3:8, 5:7, 6: 6, 7:4+9). " (...) Altså, jeg prøver at stave ordenligt og du ved, formulere mig ordenligt, og komme med velformulerede argumenter for og imod ting. Jeg synes også at man skal undersøge ting før man deler dem (...)" (Bilag 4:3-4). Når interviewperson 7 oplever uretfærdig på de sociale medier, såsom et verbalt personangreb - en såkaldt shitstorm - reagerer han imod dette (Bilag 7:8):

(...) i forbindelse med shitstormen har jeg bemærket at jeg har en tendens til at ikke at gå med strømmen. Og det gør jeg også ved andre sammenhænge. Øh... jeg foretrækker og tage det... hvad skal man sige... det ensomme standpunkt (Bilag 7:5).

Interviewperson 4 nævner ligeledes, at hun godt kan lide at skille sig ud (Bilag 4:5). For begge handler det om at kunne tilføje noget vigtigt til debatten og at skille sig ud ved at kæmpe for retfærdigheden. De får således større lyst til at deltage i debatten og ytrer sig mere, hvis de oplever uretfærdighed, tilmed om emner de normalt ikke ytrer sig om.

Risici og konsekvenser

Interviewpersonerne virker til at være yderstopmærksomme på deres ageren på de sociale medier, og

regulerer ud fra hvad de selv mener, har den største konsekvens for dem. De er alle bevidste om, at der er risici forbundet med at ytre sig på de sociale medier, og frygten for mulige konsekvenser fylder derfor en del i deres besvarelser. Dog er det fremtrædende, at det kun er enkelte af dem som konkret har oplevet at blive mødt af disse. Ingen har således oplevet negative konsekvenser på arbejdet i forbindelse med ytringer, og blot få af respondenterne i helhed har oplevet negative konsekvenser i form af ubehagelige eller personlige angreb (Bilag 4:2, 7:3, 8:5). Interviewperson 4 fortæller om en situation, hvor det gik galt og hun blev misforstået af en tidligere ven på Facebook:

(...) i hvert fald blokkerede jeg ham i et par år, men nu er vi sådan... jeg har unblocked ham. Vi er stadig ikke venner, men vi skriver en lille smule sammen. Vi hader ikke hinanden eller noget. Jeg har bare taget mere afstand, og jeg holder mig mere til mig selv, en lille smule, med hensyn til i hvert fald musik (Bilag 4:11).

Hun vil således ikke risikere at blive misforstået igen, og har derfor taget en række forholdsregler – både i forhold til personen som hun i første omgang blokkerede, men hun afstår ligeledes fra at ytre sig om musik og regulerer derfor sine ytringer for at undgå en gentagelse.

Alle interviewpersonerne er særdeles bevidste omkring, hvem der har mulighed for at se deres ytringer, og deres netværk påvirker dem derfor (Bilag 1:11, 2:8, 3:4, 4:2-3, 5:4-5, 6:2, 8:3-4). Blandt andet forklarer interviewperson 1 om, hvordan han ikke vil fremstå på en forkert måde over for en mulig kommende arbejdsgiver:

(...) For det er jo nærmest et CV man lægger ind der, selvom det er ens liv man lægger ind, og hvis jeg kun lægger billeder ind af alle de gange jeg er til fester, jamen så kommer en arbejdsgiver jo ind og kan se dem på et eller andet tidspunkt, og så har jeg jo ikke lyst til at fremstille mig selv som en værre party-narkoman (Bilag 1:9).

Han frygter således for negative reaktioner fra sit nuværende netværk, men også fra sit fremtidige netværk. Flere af interviewpersoner vil således ikke dømmes ud fra deres ytringer, eller fremstå på en forkert måde, da de frygter at det kan give negative konsekvenser (Bilag 1:10, 2:3, 3:4+8, 4:11, 5:9, 7:11). Derfor vælger flere af respondenterne også at tage forholdsregler, for undgå konsekvenser fra deres netværk, som følge af deres ytringer (Bilag 2:6, 3:3, 4:9, 6:5, 7:7-8, 8:6).

Dog er det ikke kun de negative mulige konsekvenser, som interviewpersonerne nævner. Interviewperson 5 oplevede, at de oplysninger han delte blev accepteret, og at netværket lyttede til hans ytringer (Bilag 5:3). En respondent fra spørgeskemaet udtaler ligeledes: *"Anerkendelse i form af respekt for det asylarbejde jeg laver. Flere udtrykker at de bliver opdaterede ved at læse det jeg lægger ud"* (Bilag 8:5).

For respondenterne har en række faktorer indflydelse på deres lyst til at ytre sig. Den grænse de selv sætter for deres ytringsfrihed, har stor betydning for hvor meget de ønsker at ytre sig og om hvad. Ligeledes kan andres adfærd i form af hårde ord, dårlig kildekritik og uretfærdige udtalelser gøre, at de enten ytrer sig mere eller mindre. Deres egen frygt spiller derudover også ind, i form af frygten for at deres ytringer bliver misforstået, eller at de bliver mødt af negative konsekvenser for deres adfærd på de sociale medier.

5.4 Sammenfatning

Gennem præsentationen af de empiriske resultater forsøgte vi at besvare vores tre underspørgsmål. Det første spørgsmål omhandler, hvilken værdi den aktive borger tillægger ytringsfriheden på de sociale medier. Dertil blev det belyst, at ytringsfriheden har en væsentlig stor betydning for den aktive borger på de sociale medier. Friheden til at ytre sig er således i første omgang afgørende for at interviewpersonen overhovedet kan og vil deltage på de sociale medier. Resultaterne viser, at det især er igennem de aktive ytringer, at respondenterne føler at de reelt benytter sig af deres ytringsfrihed. Andet og tredje spørgsmål omhandler hvorvidt den aktive borger selvregulerer sin adfærd på de sociale medier, og hvad der således har størst indflydelse på deltagelsen og derved ytringsfriheden på de sociale medier. Dertil blev det belyst at interviewpersonerne regulerer deres ytringer ud fra forskellige indvirkninger. De regulerer hver især efter deres egen grænse, men samtidig ses der en række fælles tendenser, som ligeledes påvirker deres deltagelse. Særligt har tonen i debatten, deres netværk, oplevelsen af uretfærdigheder, samt en forestilling om mulige konsekvenser – herunder frygten for misforståelser – indflydelse på deres ytringer og derved deltagelse på de sociale medier.

6. Analyse

I dette afsnit vil vi analysere en række af de væsentligste empiriske resultater. Analysen er opdelt i to dele, hvoraf første del analyseres ud fra Baumans *Flydende Modernitets* begreb for at argumentere for de gældende samfundspåvirkninger der på makroniveau har indflydelse på interviewpersonernes ytringsfrihed på de sociale medier. I andet og tredje afsnit benyttes Bourdieus *begrebsapparat* for at belyse hvilke indvirkninger der på organisations- og individ-niveau er gældende for interviewpersonerne og deres deltagelse på de sociale medier.

6.1. Første del

Da ytringsfriheden eksisterer i en kulturel sammenhæng, har det omkringliggende samfund således en indvirkning på ytringsfrihedens funktion. I det følgende afsnit belyses en række af disse indvirkninger fra makroniveau, der har betydning for individets benyttelsen af ytringsfriheden på de sociale medier.

6.1.1 Ytringsfriheden i den flydende modernitet

I Danmark står der skrevet i Grundloven at vi har ytringsfrihed, men at dette er under ansvar for domstolene (§ 77 i Grundloven). Ytringsfriheden giver således borgeren retten til at deltage i det demokratiske samfund, ved at tilkendegive sine meninger, men individet får samtidig også ansvaret for at overholde de gældende juridiske grænser. I de empiriske resultater ses det hvordan størstedelen af interviewpersonerne har svært ved definere ytringsfriheden. De fleste forsøger dog alligevel og konkretiserer begrebet ved at referere til lovgivningen, som således bliver et pejlemærke for ytringsfrihedens virke i en ellers ustabil og flydende modernitet. På trods af denne rettesnor i lovgivningen, virker det til at der alligevel hersker en usikkerhed om ytringsfrihedens virke på de sociale medier. Det er således bemærkelsesværdigt, at enkle af respondenterne er usikre på hvorvidt det at ytrer sig på de sociale medier, reelt vil sige at benytte sig af ytringsfriheden. Det tyder således på at ytringsfriheden er en flygtig og abstrakt betegnelse for mange af respondenterne. Som en konsekvens af den flydende modernitet indflydelse er alle de traditionelle og faste rammer således opløst, og samfundet er nu præget af en flygtighed og frigørelse (Bauman, 2006:12). Denne flygtighed lader også til at have ramt ytringsfriheden som fænomen, og respondenterne bliver derved usikre på hvordan denne defineres og hvornår de reelt benytter sig af deres ytringsfrihed. En række af de bivirkninger som flydende modernitet medfører er således en større usikkerhed og tvetydighed. For at mindske denne usikkerhed tager respondenterne således udgangspunkt i deres egen grænse for ytringer.

I vores empiriske resultater ses det hvordan mange af respondenterne undgår at ytre sig om de såkaldte 'hotte' og 'skrøbelige' emner såsom religion, indvandrerpolitik og seksualitet. Da den flydende modernitet har medført at individet har ansvaret for selv at løse sine problemer og derved også ansvaret for eventuelle konsekvenserne, overskrider respondenterne sjældent deres egne grænser. De er således opmærksomme på dette individuelle ansvar, og ytrer sig kun om emner hvor de tør bære det fulde ansvar, i et forsøg på at undgå negative konsekvenser der kan ramme deres identitet på de sociale medier såvel som i resten af samfundet.

Fremstillingen af den rette identitet på de sociale medier er således vigtigt for respondenterne. De ønsker at fremstå i overensstemmelse med deres identitet, og er således opmærksomme på hvordan deres netværk og resten af samfundet opfatter deres ytringer. Frigørelsen i samfundet har medført at individet er i centrum, og individet har således intet andet valg end at deltage i individualiseringsprocessen (Bauman, 2006:15). At respondenterne i høj grad er opmærksomme på deres fremtoning er således et tegn på individualiseringens tilstedeværelse på de sociale medier. Respondenterne har således ikke kun ansvaret for at undgå negative konsekvenser af deres ytringer, men også ansvaret for skabe den rette fremtoning på de sociale medier.

I de empiriske resultater ses det hvordan enkle af interviewpersonerne er villige til at finde sig et andet arbejde, hvis arbejdsgiveren forsøger at begrænse deres ytringsfrihed på de sociale medier. Den flydende modernitet gennemsyrrer således alle dele af samfundet, hvilket også inkluderer den traditionelle betydning af arbejdet. Det lader således til at interviewpersonerne i højere grad er omstillingsparate i forhold til arbejdet, end til at lade deres individuelle ytringsfrihed begrænse.

Som alt andet i den flydende modernitet er det traditionelle fællesskabet også præget af en flygtighed og ustabilitet uden afgrænsede rammer eller en fælles identifikation (Bauman, 2006:52-53). På Facebook indgår respondenterne i forskellige grupper og sider, som ofte er bygget på en fælles interesse. I de empiriske resultater ses det hvordan interviewpersoner har nemt ved at distancere sig fra de øvrige medlemmer i grupperne da de ikke har relationer til dem offline, derfor kan de lettere deltage i de fællesskaber som udgør de grupper de er medlemmer af. Grupperne betegner Bauman som garderobe fællesskaber, og de kendetegnes ved at være flygtige forsamlinger af individer som er sammen for en kort stund hvor de mødes med et bestemt formål (Bauman, 2006:256). Interviewpersonerne indgår i debatgrupper og sider på Facebook hvor de mødes med andre Facebook-brugere med det ene formål at debattere. De indgår således med et bestemt formål og har ikke behov for at kende de andre i gruppen, eller dele holdninger med dem. Grupperne bliver aldrig konstante da individerne går ind og ud af dem efter interesse og lyst, det kan derfor være en fordel for interviewpersonerne at debattere i sådanne miljøer, da de øvrige medlemmer vil være

bare en anden som har en mening, som interviewperson 2 forklarer det (bilag 2:3). Derved kan det gøre det lettere for interviewpersonerne at ytre sig på en hårdere og skarpere måde, da de også vil være 'bare en anden med en holdning' for de øvrige i feltet.

6.2 Bourdieu og felter

I dette afsnit vil der ved hjælp af Bourdieus begrebsapparat blive analyseret på en række af de indvirkninger der på mesoniveau har betydning for respondenterne og deres ageren på de sociale medier. Felt, doxa og habitus vil blive analyseret i samarbejde med resultaterne fra de empiriske resultater, og vil derefter lede videre til en grundig gennemgang af de gældende kapitaler i feltet.

6.2.1 Feltet Facebook

Fælles for både spørgeskemarespondenterne og interviewpersonerne er, at de agerer på de sociale medier, og at de primært benytter sig af platformen Facebook. Alle respondenterne har deres egen Facebook-profil på platformen, og de agerer derfor inden for det overordnede felt; Facebook. Hver respondent er ligeledes en del af et eller flere sub-felter i feltet Facebook, det vigtigste af disse er således deres privatprofil, hvor deres individuelle netværk befinder sig. Derudover er flere af interviewpersonerne også en del af en række sider og grupper, hvor de deler opslag og debatterer med andre Facebook-brugere. For eksempel er interviewperson 7 medlem af gruppen 'Ateistisk selskab', hvor han ofte diskuterer religion med andre, og han befinder sig derved i endnu et sub-felt i feltet Facebook. Det er således via disse forskellige sub-felter, at interviewpersonerne hovedsagligt ytrer sig, og hvor deres primære relationer befinder sig.

Felter betragtes af Bourdieu, som systemer af objektive relationer mellem positioner, som er relativt autonome i deres eksistens (Bourdieu, 1986:11). Således er respondenterne ikke nødvendigvis i direkte relation til hinanden på Facebook, da de befinder sig i hver deres sub-felt med deres Facebook-profil og individuelle netværk, samt i forskellige grupper. Vi har således ikke været i stand til at registrere deres deltagelse af alle disse sub-felter. Fælles for alle respondenterne er dog, at de har potentiale til at være i kontakt med hinanden, og på denne måde at komme i relation til hinanden i overfeltet Facebook. De er altså i en relation med hinanden på samme måde, som agenter i et politisk felt er i relation. Respondenterne har således potentiale til at komme i kontakt med hinanden, og kæmpe om magten i feltet direkte igennem debatter og diskussioner. De er samtidig konstant i en indirekte relation med hinanden, da de alle er en del af Facebook, og således kæmper en mere generel kamp om de bedste positioner i feltet. En sådan position kunne for eksempel være, at have et stort antal følgere og 'venner', sådan at ens opslag vil blive delt mest muligt, og på den måde nå ud til flest mulige i resten af feltet.

6.2.2 De uskrevne regler

I de empiriske resultater kom det frem, at der i feltet er en række mønstre, som er fælles for respondenternes adfærd. Der findes således på hvert felt en række uskrevne regler - såkaldte selvfølgeligheder - som agenterne er enige om, men samtidig ubevidst accepterer for at deltage i kampen. Dette er således feltets doxa (Andersen og Kaspersen, 2007: 359). De 7 interviewpersoner har således bemærket, at en række normer er gældende på Facebook. Disse normer foreskriver, at man bør benytte en sober tone, samt at man skal være kildekritisk i sine opslag og kommentarer. Interviewpersonerne nævner derudover, at de bliver irritable og utilpasse, hvis andre brugere bryder med disse normer. Derved kan man kalde dette for de uskrevne regler for feltet. 7 interviewpersoner er ikke nok til at kunne konkludere endegyldigt på dette, men der virker dog til at være en enighed blandt interviewpersonerne om, at dette er reglerne for korrekt adfærd på Facebook, og de lader derudover til at kunne se denne mentalitet hos de andre deltagere. Interviewperson 7 udtaler blandt andet, at det er en del af 'tidsånden', og at man kan fornemme hvad man må sige og ikke sige. Derfor fortolker vi denne usynlige grænse for, hvad der er en acceptabel og ikke acceptabel ytringsadfærd, til at være feltets doxa.

Interviewpersonerne accepterer derved ikke udsagn, som inkluderer en hård tone eller fejlinformationer, og brug af denne metode anerkendes derfor ikke, som en korrekt måde at kæmpe kampene i feltet på. Det vil ligeledes sige, at det ikke accepteres som en korrekt måde at ytre sig på, og Facebook-brugere som benytter denne metode, taber derfor potentiel kapital. Det lader således til at Facebook-brugere, som ikke følger doxaen, begrænser deres egne muligheder i feltet, og de accepteres ikke i samme grad, som brugere der holder en passende tone. Deres ytringer får dem således til at fremstå mindre dannede, og de mister anerkendelse, som gode debattører på de sociale medier. Det er således særdeles betydningsfuldt for interviewpersonerne at være dannede og holde en god tone, og derved besidde den kulturelle kapital, for at kunne opnå den symbolske kapital, i form af anerkendelse fra de øvrige deltagere.

6.3 Bourdieu og kapitaler

I feltet kæmpes der både om de attraktive, og om hvilke kapitaler som skal være gældende. Både i overfeltet Facebook og flere af de sub-felter respondenterne tilhører, har en række kapitaler indflydelse på magtkampene, og derved indflydelse på deltagelsen på de sociale medier. Kapitalerne viser sig i form af respondenternes adfærd som de udviser når de ytrer sig, den anerkendelse de efterstræber både i og uden for Facebook feltet, samt deres arbejde. Den adfærd respondenterne udviser kommer fra indlejrede disposition som virker som et link imellem mesoniveauet og mikroniveauet.

6.2.4 indlejrede egenskaber

I de empiriske resultater ses det, hvordan flere af interviewpersonerne undgår bestemte emner, og sjældent overskrider deres egen grænse for ytringer. Det er interviewpersonernes habitus, produktet af tidligere socialisering i form af dispositioner, som afgør hvilke emner de ytrer sig om, og hvilke de undgår (Bourdieu, 1992:12). Interviewperson 6 undgår for eksempel at ytre sig om religion og seksualitet, da hun mener, at der er for langt imellem modpolerne og derfor ikke ønsker at indgå i debatten, og interviewperson 4 ytrer sig ikke om sit privatliv da hendes mor ikke ville bryde sig om sådan noget. Det er de to interviewpersoners tidligere erfaringer og observationer, samt en tillært adfærd fra familien, som leder deres tilvalg og fravalg af emner. Endvidere gør habitus, at individer fra lignende positioner nemmere kan forenes, da deres kapitalsammensætning ligeledes vil være nærmest tilsvarende (Andersen og Kaspersen, 2007: 352). Dette kan ligeledes være grunden til, at interviewpersonerne fravælger bestemte emner, da de antager at holdningerne fra start er uforenelige med andre i feltet, og de forsøger derved at undgå ubehagelige situationer. Dette stemmer dog ikke helt overens med vores empiriske resultater, som viser en række undtagelser. Blandt andet udtaler interviewperson 7, at han ofte foretrækker at gå imod strømmen og tage det ensomme standpunkt. Dette gør han især, når der opstår en såkaldt 'shitstorm' i et sub-felt. Han går således mod sin egen habitus, som ville give ham lyst at forene sin holdninger med ligesindede, frem for at skulle forsvare den. Han stiller sig på den måde i vejen, for det angreb som bliver udført i den såkaldte 'shitstorm'. Samtidig virker den manglende fysiske afstand til de andre brugere, til at have en lignende indflydelse på respondenternes ageren. Enkelte af interviewpersonerne nævner således, at afstanden gør det nemmere for dem at indgå i debatter, end ansigt til ansigt, da personen bag skærmen blot er endnu "en person med en mening" (bilag 2:3). Derved lader det til, at afstanden medvirker til at interviewpersonerne tør at bryde med deres habitus. Da de ikke i forvejen har en relation til personen bag skærmen, og derved ikke forventer at miste kapital eller relation i de sub-felt der udgør deres privat profil, eller i deres offline felter, er de således mindre tilbageholdende i deres måde at ytre sig på.

6.3.1 Tonen og adfærden

Som beskrevet tidligere, er særligt tonen i debatten noget som påvirker interviewpersonernes deltagelse på de sociale medier. Den lader til at påvirke interviewpersonerne på to forskellige måder. På den ene side afskrækker den hårde tone interviewpersonerne fra at deltage, og de regulerer deres ytringer for at undgå denne. På den anden side bevirker tonen at interviewpersonerne provokeres til at ytre sig yderligere for at bekæmpe denne 'uretfærdighed'. Yderligere bevirker tonen, at enkelte af interviewpersonerne vælger at svare tilbage i selvsamme tone. Som tidligere nævnt kan den hårde tone beskrives som et opgør med do-

xaen, som dikterer at man skal være dannet og ordentlig i sine ytringer. Derved kan man sige, at de interviewpersoner, som bliver provokeret og argumenterer imod denne, kæmper for at opretholde den gængse doxa på feltet. Samtidig kan de af interviewpersonerne som selv påtager den hårde tone i debatter, ses som overtrædere af doxaen, og på den måde miste anderkendelse eller symbolsk kapital i feltet. Interviewperson 7 nævner at have gjort dette og efterfølgende være blevet opmærksom på sin adfærd. Han har derved opdaget at denne måde at ytre sig på ikke var hensigtsmæssig og har gjort den erfaring, at han en anden gang skal afstå fra at bruge den hårde tone. Denne erfaring er således blevet indlejret i hans habitus som en disposition, der fortæller ham hvordan han bør agere i en lignende situation.

Interviewpersonerne nævner, i forlængelse af at man skal føre en ordentlig tone, at det er væsentligt at være velformuleret og kildekritiske i sine ytringer. Dette ser de som et tegn på dannelse og derved som kulturel kapital. En væsentlig kapital at besidde i feltet. På Facebook er det at kunne ytre sig ordentligt altså af høj værdi, da det er den måde man interagerer med andre på. Besiddelse af kulturelle kapital har således betydning for om interviewpersonerne kan debattere på en succesfuld måde, og derved modtage symbolsk kapital for at være gode debattører. Denne symbolske kapital modtager de i form af anderkendelse, og den viser sig som den mest værdifulde kapital i feltet. I besiddelse af denne i de forskellige sub-felter, kan de modtage bedre positioner i både makro- og sub-feltet, og derved være med til at bestemme de gængse kapital på feltet.

Som nævnt er 'shitstorm' et begreb som flere af respondenterne benytter sig af. For nogle respondenter er frygten for at blive udsat for dette, en faktor i deres selvregulering af ytringer, og de holder sig derfor tilbage med ytringer de tror kan aflede denne reaktion. Samtidig er det, for de fleste interviewpersoner, noget de reagerer på, ved at tale imod at andre bliver udsat for denne type uretfærdighed. Når de indgår i denne type diskussioner, eller kampe, gør de det med det formål at hjælpe den bruger, som, på uretfærdig vis, bliver frataget symbolske kapital. Interviewpersonerne benytter sig af deres kulturelle kapital for at bekæmpe det perfide angreb de oplever, samt for at bekæmpe det brud på doxaen, som er de hårde ord som følger med en 'shitstorm'.

De kæmper således for retfærdighed, men også for at vinde symbolsk kapital. I kraft af at de taler imod denne adfærd, får de mulighed for at blive anerkendte, ikke blot af de eller dem de 'beskytter', men også af de øvrige i feltet hvis de er i stand til at udvise mere dannelse end de øvrige deltagere i diskussionen. Hvis de vinder kampen for retfærdighed, modtager de således symbolsk kapital og kan forbedre deres position i feltet.

6.3.2 Netværket

I de empiriske resultater ses det hvordan flere af interviewpersonernes online og offline netværk ligeledes krydses på de sociale medier. Ofte består deres online netværk af familie og venner, og felterne kommer således til at indeholder mange af de samme agenter. Interviewperson 1 nævner blandt andet, at hans online netværk, ud over familie og venner, også består af arbejdskolleger. Da netværket består af personer, som han også har relationer til i 'den virkelige verden', kan det betyde at han kan have mere at miste, da agenterne som findes i begge felter ville kunne rykke sig fra ham. Han opbygger den sociale kapital ved at agere med sit netværk, og tilpasse sine ytringer til deres præferencer, hvilket kan komme tilbage i form af anerkendelse. Interviewperson 1 kan således få anerkendelse for sin adfærd eller ytringer fra bekendte, venner og familie (symbolsk kapital), eller som arbejdsopgaver, lønforhøjelse m.m. fra kollegaer og chefen (økonomisk kapital). Dette betyder endvidere at han ikke blot risikerer at miste social kapital, men også potentiel symbolsk og økonomisk kapital.

Dette viser tydeligt hvordan felterne ofte krydses, og interviewpersonerne er således opmærksomme på deres ageren på Facebook, da de frygter det kan give negative konsekvenser i offline feltet. Enkelte af interviewpersonerne er endda så opmærksomme på deres fremtoning i Facebook feltet, at de regulerer deres ageren, ud fra en forestilling om at en kommende arbejdsgiver fra offline feltet muligvis ville kunne se deres ytringer i Facebook feltet. Forestillingen om deres fremtidige arbejdsfelt har således også en indvirkning på interviewpersonernes deltagelse på de sociale medier, da en forkert fremstilling på Facebook kan betyde at de mistet muligheden for at modtage fremtidig økonomisk kapital.

6.3.3 Frygten for konsekvenser

Som belyst i de empiriske resultater bliver interviewpersonernes ytringer i høj grad påvirket af forestillingen om mulige konsekvenser. Fælles for interviewpersonerne, er især frygten for at blive misforstået af de andre deltagere, som således får dem til at være mere påpasselige og omhyggelige med deres formuleringer. Denne indvirkning har således også betydning for deres vilje til at ytre sig på de sociale medier, og for enkelte af interviewpersonerne i sådan en grad, at de helt fravælger debatter med bestemte personer eller bestemte emner. Frygten for at blive misforstået virker således til at være en frygt for at tabe ansigt og derved tabe anerkendelse og symbolsk kapital. I de empiriske resultater ses det hvordan interviewperson 4 har oplevet at blive misforstået i forbindelse med en ytring om musik. Hun blev således mødt af en hård tone og oplevede efterfølgende konsekvenser i både sit online felt, hvor hun blokerede vedkommende, og i offline feltet, hvor hun mistede relationen. Risikoen for at blive misforstået endnu en gang, har fået hende til at tage en række forholdsregler, for således at undgå en gentagelse (bilag 4:11). Interviewperson 4 forsøgte i situationen at investere i sin sociale kapital, ved at interagere med en social relation på Facebook

feltet, men endte i stedet med at miste symbolsk kapital i sub-feltet, samt social kapital i form af relationen til vennen. Hun er nu opmærksom på sin adfærd, og agerer således ud fra en påpasselighed og frygt for gentagelse, som er blevet indlejret i hendes habitus. Den erfaring hun har gjort fortæller hende, at hun bør undgå emnet som tidligere har givet konsekvenser, og hun har derved lært doxaen for acceptabel ytringer at kende i dette sub-felt. Hun var således ikke en fast del af dette sub-felt, men forsøgte at deltage uden at kende doxaen. Derved endte hun med at miste den symbolske kapital, som hun ellers havde mulighed for at vinde, hvis hun havde ytret sig på den korrekte måde.

6.3.4 Forholdsregler

Denne forsigtighedstagen som Interviewperson 4 tillærte sig i ovenstående eksempel, lader til at være et fællestræk for alle respondenterne. I de empiriske resultater ses det hvordan de fleste respondenter tager forholdsregler på deres Facebookprofil, som for eksempel at 'lukke' deres profiler, eller at slette gamle opslag på deres 'væg'. Interviewpersonerne nævner at disse forholdsregler tages for at mindske risikoen for at ende i ubehagelige situationer, i både Facebook feltet og offline felterne. Interviewperson 3 nævner blandt andet at han har meget strikse privatindstillinger på din privatprofil, som han har indført for at kunne kontrollere hvem der ser hans ytringer, da han forsøger at undgå diskussioner med folk, som ikke er en del af hans eget sub-felt. Han ønsker således ikke at risikere at miste symbolsk kapital ved at ende i diskussioner hvor han ikke er klar til det, og derfor ikke kan benytte sig af sin kulturelle kapital på en tilstrækkelig måde til at vinde kampen. Ved at 'lukke' sin profil mister han dog også muligheden for at vinde symbolsk kapital fra 'fremmede' og kan derfor heller ikke opnå en bedre positionering i feltet Facebook. Interviewperson 6 har taget en højere grad af forholdsregler, og ønsker således slet ikke at ytrer sig i debatter længere. Hun benytter i stedet hovedsageligt feltet som er et kommunikationsværktøj, hvor hun holder kontakt med familie og venner. Ved at fravælge deltagelsen i debatter, forsøger hun at undgå mulige negative konsekvenser af sine ytringer, og at miste symbolsk kapital. Dog betyder dette også at hun kæmper ikke længere kan deltage i kampene i feltet, og hun kan derved heller ikke længere vinde kapitaler, eller opnå en bedre position i feltet. Hun har i stedet valgt at befinde sig i sig feltet som et mere passivt medlem da konsekvenserne for hende således er større end gevindsten ved at kæmpe.

6.3.5 Arbejdet

I de empiriske resultater ses det, hvordan arbejdet lader til at være en mindre afgørende faktor for interviewpersonerne. 6 ud af 7 ytrer sig ikke om arbejdet på Facebook, af hovedsageligt en mangel på lyst frem for af frygt for en opsigelse. Af dette kan vi konstatere at den økonomiske kapital, som man modtager i kraft af arbejdet, er en mindre afgørende ressource i feltet. Kilden til økonomisk kapital er således af min-

dre vigtighed for de fleste af dem, og flere nævner således, at de er villige til at miste deres indkomst, hvis det stod mellem retten til at ytre sig, og den økonomiske kapital. Ytringsfriheden på de sociale medier kommer derfor først, og denne prioriteres således over muligheden for at skaffe sig økonomisk kapital. Prioriteringen af ytringsfriheden kan således medføre symbolsk kapital i feltet, da denne vægtes højere end mulige arbejdsmæssige konsekvenser og tab af økonomisk kapital.

6.4 Opsamling

Det kan således ses at respondenternes adfærd bliver påvirket af faktorer som eksisterer på makro-, meso- og mikroniveau. Respondenterne selvregulerer deres ytringer og adfærd efter de krav som stilles til et individ i det flydende samfund, samt de krav de stiller til sig selv og andre i feltet Facebook. Flydende modernitet skaber en usikkerhed, og de benytter sig derved af lovgivningens grænser, som et fast holdepunkt.

Respondenterne indgår i flygtige fællesskaber i form af grupper og sider, som de benytter til at få en kortvarig fællesskabsfølelse igennem debatter med andre Facebook-brugere. Disse debatter benytter interviewpersonerne til at vinde kapitaler som de kan benytte til at forbedre deres positioner i feltet Facebook. For respondenterne har den fremstilling de præsenterer på de sociale medier en stor betydning, da det er igennem denne at viser deres identitet, som de selv har ansvaret af at konstruere. De er således påpasselige med hvordan de fremstiller sig selv over for deres netværk, da en forkert adfærd over for disse kan gøre at de mister social, symbolsk eller økonomisk kapital, og potentiel kapital. De frygter derfor for at agere forkert og derved blive mødt af negative konsekvenser, og de vælger ofte at tage forholdsregler for at undgå disse. Reglerne for feltet udgør det usagte, som interviewpersonerne således alle er klar over er gældende, men som er svært at sætte ord på. De bliver irriterede eller utilpasse når nogle benytter sig af hård eller dårlig retorik og vælger enten at trække sig, hvilket betyder mistet potentiel symbolsk kapital, eller går ind i kampen og har derfor mulighed for at vinde symbolsk kapital. Interviewpersonerne ser desuden den hårde tone som en overtrædelse af feltets uskrevne regler, doxaen, og derfor vælger de også ofte at indgå i kampene imod denne type 'uretfærdighed.'

7. Diskussion

Gennem analysen er vi kommet frem til at den aktive borgers adfærd på sociale medier bliver påvirket af en række samfundsmæssige og individuelle faktorer. Heriblandt, ikke mindst, den rettighed og forpligtelse som er ytringsfriheden. Interviewpersonerne sætter alle en stor værdi i ytringsfriheden på de sociale medier, og nævner at denne platform, giver dem en bedre mulighed for at udtrykke deres holdninger i en offentlig arena. Derudover mener de at den er med til generelt at gøre den danske befolkning mere demokratiske. I forlængelse af dette kan Klastups artikel inddrages. Heri benyttes begrebet 'kulturel medborgerskab' for at beskrive den interaktion der foregår imellem individer i de nye typer grupper på Facebook. Ifølge Klastup mødes individer med det formål at diskutere et emne, og de bliver på den måde en enhed som alle agerer efter samme rationelle overvejelser. De bliver en ny form for offentlighed som er med til at bestemme hvilke nyhedshistorier der er aktuelle og vigtige (Klastup 2011:21). Før i tiden var der tradition i Danmark for at være medlem af foreninger eller politiske partier, mens der i dag kan siges i stedet at være tradition for at have en Facebookprofil. Derfor mener interviewpersonerne også at det danske samfund er blevet mere demokratisk, da denne form for fællesskab er langt mere tilgængelig på et samfundsmæssigt plan. I denne forlængelse er det væsentligt at inddrage Bauman i en diskussion. Han mener ikke nødvendigvis, at befolkningen bliver mere demokratiske af den øgede ytringsmulighed, da han påstår, at grunden til at ytre sig på de sociale medier, er trangen til at indgå i et netværk. Det er derfor med det formål, at skabe sin egen identitet, at individer indgår i disse grupper, og derved ikke nødvendigvis med det formål at gøre den offentlige debat mere demokratisk (Bauman, 2006:52). I stedet fylder individerne debatten med personlige problemer og begrænser derved opmærksomheden på de samfundsmæssige problemer. Derved kan man diskutere, om der reelt er tale om at interviewpersonerne indgår i et kulturel medborgerskab eller om der blot er tale om en række individer som samles i et kollektivt rum, hvor hver især kæmper med at opbygge og fremstille deres personlige identitet.

I forlængelse på dette kan man også diskutere, hvorvidt Facebook-grupper blot er en forsamling af individuelle personer, eller om der opstår en slags fælles identitet i kraft af at de massive grupper indgår i fælles aktiviteter, sådan som Klastup mener. Hos interviewpersonerne er der dog intet, der tyder på at grupperne skaber en følelse af sammenhørighed med de øvrige medlemmer, nærmere tværtimod. Interviewpersonerne føler, at når de diskuterer eller debatterer på disse grupper og sider, er det mindre vigtigt, hvem de taler med, hvilket reducerer andre til blot at være en person med en holdning. De får derfor en følelse af sammenhørighed med de øvrige medlemmer igennem deres fælles lyst til at diskutere en række emner, men denne sammenhørighed indeholder ikke en fælles følelse af identitet for interviewpersonerne. Vores undersøgelse understøtter derfor ikke Klastups teori om fællesidentitet. Klastup nævner også begrebet

'massebruger', dette bruger hun til at forklare hvordan Facebook-brugere både benytter sig af platformen på en aktiv og passiv måde (Klastrup 2011:18). Man kan lokkes til at finde betegnelsen passende på interviewpersonernes benyttelse af Facebook, da de i lighed med Klastrups beskrivelse både interagerer på de sociale medier i en rolle som publikum og i en rolle af brugere. Dog kan man diskutere om deres deltagelse er passiv nok til at kunne betegnes som publikum. De 'liker' grupper og læser opslag, og i visse tilfælde holder frygten for at miste kapital dem helt uden for debatter. I højere grad er det dog tilfældet at de indgår i disse debatter og besvarer de opslag de læser. Interviewpersonerne indikerer at de indgår aktivt med de grupper og sider som de er en del af, da de udtaler at de godt kan lide at debattere og diskutere med andre på de sociale medier. Derfor adskiller de sig fra Klastrups massebrugere, og man kan derfor argumentere for at de blot skal betragtes som brugere.

I henhold til FTF's undersøgelse er det interessant at se på den selvregulering, som respondenterne påfører deres egne ytringer. Naturligvis er der ting man ikke ønsker at sige på nettet, men det bemærkelsesværdige er den grad af selvregulering, vi har afdækket samt den bevidsthed interviewpersonerne har omkring deres ytringer. For mange af respondenterne foregår der en form for regulering ved deres valg af emner, som de ønsker at ytre sig om på de sociale medier, blandt andet arbejdsrelaterede ytringer. Der kan ud fra Bourdieusk forstand argumenteres for, at respondenterne holder visse emner tilbage af frygt for at miste kapitaler. I FTF's undersøgelse afdækkes det at offentlige og private ansatte ikke ytrer sig offentligt om arbejdet, da de ofte frygter for negative konsekvenser ved eventuelle udtalelser (FTF, 2012:13). Dette er i kontrast til hvad vores undersøgelse viste. I de empiriske resultater kom det frem at der er flere grunde til at interviewpersonerne afstår fra at ytre sig om arbejdet, hvoriblandt frygten for arbejdsmæssige konsekvenser ikke højt placeret. Flere af dem nævner at de ikke har nogen grund til at ytre sig om arbejdet og derfor undlader, men hvis de havde så ville de højst sandsynligt gøre det. Dette indikerer at FTF's medlems undersøgelse ikke kan generaliseres og benyttes som et indblik i hele den danske arbejdsstyrke. Interviewpersonerne ønsker ikke at dele noget om deres arbejde, da de mener, at hvis man har noget negativt at sige om sit arbejde, burde man i stedet for at luften sine holdninger, blot finde sig et nyt arbejde. Altså er det ikke frygten som råder dem i dette tilfælde, men i stedet vigtigheden af at kunne benytte deres individuelle rettigheder. De mener derudover, at det den økonomiske kapital, som man modtager med et arbejde, har mindre betydning end det at være tilfreds i sit arbejde og at måtte ytre sig. Derfor kan den også lettere ofres end de rettigheder de besidder. Dette kan ses i forlængelse af Baumans teori om flydende modernitet. Denne siger at individer lever med en konstant foranderlighed og derved altid skal være omstillingsparate i deres personlige såvel som private liv. (Bauman 2006:12). Derfor kan man sige at siden interviewpersonerne befinder sig i den flydende modernitet, hvor fællesskaber er flygtige, vil de have mindre behov for at forblive i et langvarigt fællesskab, da de altid har ansvar for deres egen lykke. Man kan diskutere, at siden FTF-

undersøgelsen er foretaget med henblik på ytringer i hele samfundet, og denne undersøgelsen kun spørger ind til interviewpersonernes ytringer i de online felter, er det svært at sammenligne de to undersøgelser. Ifølge Pew Research Center holder folk deres ytringer tilbage på de sociale medier når de føler at deres politiske holdninger vil adskille sig fra netværket, dette kaldes 'the spiral of silence' (Pew Research Center, 2014:23). En lignende tendens ses ligeledes i vores undersøgelse, hvor interviewpersonerne frygter for at miste social kapital, og derfor regulerer deres ytringer efter deres netværk. En klar forskel ses dog på at interviewpersonerne intet har imod at diskutere deres holdninger på grupper, sider og andre brugeres statusopdateringer. Ved hjælp af Bourdieu kan det argumenteres, at respondenterne frygter for at miste positioner og kapital, men samtidig føler at deres ret til at ytre sig overskygger evt. risici, i de fleste tilfælde. Ifølge Pew research center er de individer som ved mest om et emne – eller føler stærkest for det – er dem der er mest tilbøjelige til at tale om emne (Pew Research Center, 2014:16). Dette adskiller sig fra FTF's undersøgelse, hvor 90% af individerne, der besad viden om arbejdsemner, som offentligheden burde have kendskab til, valgte ikke at ytre sig (FTF, 2012:14). Man kan her diskutere om hvorvidt de 90% ville ytre sig om andre emner eller i samme grad holde sig tavse. For interviewpersonerne gælder det, at de fleste er villige til at ytre sig om politiske emner, men ingen af dem om arbejdsrelaterede. Her kan man diskutere om det er på grund af at de ikke har nok viden om emnet til at føle sig på sikker grund, over for deres netværk, eller fordi arbejdet er et emne de helt generelt frygter at ytre sig omkring.

8. Konklusion og perspektivering

Denne opgave har undersøgt de forskellige indvirkninger der har betydning for den aktive borgers benyttelse af ytringsfriheden på de sociale medier, for således at besvare problemformuleringen: *Hvordan påvirkes den aktive borgers deltagelse på de sociale medier?*

Opgaven tager udgangspunkt i den aktive borgers ageren via platformen Facebook og benyttelsen af ytringsfriheden i dette virtuelle rum. Igennem undersøgelsen er det således blevet vist, at den aktive borger tillægger ytringsfriheden på de sociale medier en stor værdi, som for dem både er en rettighed og en pligt. De tillægger den juridiske definition en stor betydning og bruger denne som en rettesnor i en flygtig tilværelse. Samtidig fastsætter de selv deres egen ytringsfrihed, gennem en række grænser, som de således agerer ud fra på de sociale medier. I denne forbindelse overskrider de sjældent deres egen grænser, da de høj grad er klar over at de selv har ansvaret for eventuelle konsekvenser af ytringer på de sociale medier.

På selve Facebook feltet bliver den aktive borgers deltagelse påvirket på flere forskellige måder. Væsentligst af disse er søgen efter anerkendelse (symbolsk kapital) fra de øvrige deltager i feltet. Denne opnås især igennem benyttelsen af den kulturelle kapital, hvor ordentlige formuleringer, en god tone og kildekritik er vigtige punkter. Derved udgør dannelse en afgørende faktor for den aktive borgers deltagelse, som i høj grad bliver påvirket hvis andre mangler den kulturelle kapital. Det er således vigtigt for den aktive borger at opnå anerkendelse ved at fremstå som en god debattør og derved opnår anerkendelse for en korrekt måde at benytte sin ytringsfrihed på. Ydermere har den sociale kapital også en indflydelse på deltagelsen, da den aktive borger ofte regulerer sine ytringer efter feltets og netværkets præferencer om acceptabel adfærd på de sociale medier.

Således kan det konkluderes at en lang række faktorer har indflydelse på den aktive borgers vilje til at ytre sig på de sociale medier. Først og fremmest bestemmer deres egen grænse i hvilken grad de deltager. Deres netværk har ligeså en stor indflydelse på lysten til at ytrer sig, samt om hvilke emner der fravælges. Ligeledes har frygten for misforståelse og 'shitstorme' og betydning lysten til at deltage i debatter. Den aktive borger bliver således påvirket af en variation forskellige af faktorer som skabes både på samfunds- og individniveau. De begrænser derved deres egen ytringsfrihed, men bliver ligeledes begrænset af både det moderne samfund og reglerne for gyldig adfærd på de sociale medier.

I løbet af processen med udarbejdelsen af denne bacheloropgave, er vi blevet opmærksomme på en række problemstillinger, som kunne være interessant at belyse i en perspektivering. I løbet af vores indsamling af data blev vi opmærksomme på flere af interviewpersoner er opmærksomme på deres adfærd på de sociale medier, da de frygter at den kommende arbejdsgiver får det forkerte indtryk. Det kunne således være rele-

vant at undersøge hvorvidt dette reelt finder sted og om den rette fremstilling på Facebook har betydning for et ansættelsesforhold.

9. Litteraturliste

Bøger:

- Andersen, Ib: *Den skinbarlige virkelighed – vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne*. 4. udgave. Forlaget samfundslitteraturen. 2009.
- Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo: *Klassisk og moderne samfundsteori*. 4. udgave. Hans Reitzels Forlag, 2007.
- Bjerg, Ole & Villadsen, Kasper: *Sociologiske metoder - Fra teori til analyse i kvantitative og kvalitative studier*. Forlaget samfundslitteratur. 2006.
- Boolsen, Merete Watt: *Kvalitative analyser – at finde årsager og sammenhænge*. Hans Reitzels Forlag. 2006.
- Bourdieu, Pierre: *The Forms of Capital*. I Richardson, J.: *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York, Greenwood, 1986. S. 241-258.
- Bourdieu, Pierre: *Language and Symbolic Power*. Harvard University Press. 1991.
- Bourdieu, Pierre: *Socialt Rum og Symbolsk Magt*. I Callewaert, Staf, Munk, Martin, Nørholm, Morten og Petersen, Karin Anna: *Pierre Bourdieu – Centrale Tekster Inden for Sociologi og Kulturteori*. Akademisk Forlag, 1994. S. 52-69
- Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene: *Kvalitative metoder, en grundbog*. 2 Udgave. Hans Reitzels Forlag. 2015.
- Callewaert, Staf, Munk, Martin, Nørholm, Morten og Petersen, Karin Anna: *Pierre Bourdieu – Centrale Tekster Inden for Sociologi og Kulturteori*. Akademisk Forlag, 1994.
- Castiglione, Dario, Van Deth, Jan W., Wolleb, Guglielmo: *The Handbook of Social Capital*. Oxford University Press, 2008.
- Flyvbjerg, Bent: *Samfundsvidenskab som virker*. Akademisk forlag. 2009.
- Larsen, Steen Nepper & Pedersen, Inge Kryger: *Sociologisk Leksikon*. Hans Reitzels Forlag, 2011.
- Loftager, Jørn: *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark*. Magtudredningen, Aarhus Universitetsforlag. 2004.
- Jacobsen, Hviid Michael, Lippert-Rasmussen, Kasper & Nedergaard, Peter: *Videnskabsteori, I statskundskab, sociologi og forvaltning*. 2. Udgave. Hans Reitzels Forlag, 2012.
- Korsgaard, Ove, Lakshmi Sigurdsson & Skovmand, Keld: *Redaktion: Medborgerskab – et nyt dannelsesideal?* Religionspædagogisk forlag. 2007.

- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend: *Interview - Introduktion til et håndværk*. 2. Udgave. Hans Reitzels Forlag. 2009.
- Launsø, Laila & Reiper, Olaf: *Forskning om og med mennesker – forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*. Nyt nordisk forlag Arnold Busck. 2005.
- Mortensen Vadheim, Louise: *Ytringsfrihedens usikre grænser*. Jurist- og økonomiforbundets forlag. 2003.
- Nygaard, Claus: *Samfundsvidenskabelige analysemetoder*. 2. Udgave. Samfundslitteraturen. 2012.
- Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare: *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. 3. Udgave. Roskilde Universitetsforlag. 2009.
- Riis, Ole: *Samfundsvidenskab i praksis – introduktion til anvendt metode*. Hans Reitzels forlag. 2005.
- Villadsen, Jeppe: *Det Støjende Samfund – på besøg i ytringsfrihedens kampzone*. Museum Tusulanums Forlag. 2007.
- Zygmunt, Baumann: *Flydende Modernitet*. Hans Reitzels Forlag, 2006.

Videnskabelige Artikler:

- Andersen, Flemming, FTF: *Ytringsfrihed i en Krisetid*. FTF dokumentation 2012, nr. 7.
- Klastrup, Lisbeth: *Offentlighed for en dag? Facebook-Grupper og de Nye "Massebrugere"*. *Journalistica*, 2011. Nr. 1.
- Pew Research Center: *Social Media and the 'Spiral of Silence'*. Pew Research Center, Washington DC, 2014.

Hjemmesider:

- Berlingske: *Muhammad tegninger deles på sociale medier efter massedrab*. Hentet 02. august 2015, 12:50. <http://www.b.dk/globalt/muhammed-tegninger-deles-paa-sociale-medier-efter-massedrab>
- FTF: *Fakta om FTF*. Hentet 14. maj 2015, kl. 20:55. <http://www.ftf.dk/om-ftf/fakta/>
- Grundloven paragraf 77. Hentet 14. maj 2015, kl. 00:06. <http://www.grundloven.dk/>.
- Menneskeret.dk artikel 19. Hentet 21. marts 2015, kl. 16:15. <http://www.menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-fn/fns-menneskerettighedssystem>
- Ombudsmanden: *Skarp kritik af censur*. Hentet 17. marts 2015, kl. 13:40. 2014. http://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/skarp_kritik_af_censur/

- Politiken: *Hvert Femte Lønmodtager Klapper i med Kritik af Arbejdet*. Hentet 29. marts 2015, kl. 12:11. 2014. <http://politiken.dk/indland/ECE1972530/hver-femte-loenmodtager-klapper-i-med-kritik-af-arbejdet/>
- Socialemedier.dk: *Hvert Sjette Dansker Overvejer at Slette sin Facebook Profil*. Hentet 21. marts 2015, kl. 18:33. 2014. <http://www.socialemedier.dk/hver-sjette-dansker-overvejer-slette-sin-facebook-profil/>

10. Evalueringer

10.1 Evaluering af gruppen

Projektet har fra start af været problematisk at få i gang. Vi ønskede, som vi også har nævnt i indledningen, at undersøge brugen af de sociale medier indefra, da vi syntes at dette emne kunne være interessant at belyse. Dog havde vi svært ved at finde den rette måde at gøre dette på, og måtte således også droppe en række ideer før vi endte med den opgave der er bygget op omkring. Efterfølgende har det dog været en meget lettere proces. Vi har fra start komplimenteret hinanden godt både i skrivestil og måde at tilgå problemet, og det har været med til at skabe en lang mere dynamisk opgave end det ellers havde været. Vi har derudover samarbejdet godt og været gode til både at uddelegere opgaver, såvel som at overtage og rette for hinanden. Vi har altså haft et højt niveau af tillid til hinanden og har derved været i stand til også at give og modtage kritik i vores arbejde. Vi har endvidere haft et godt og solidt samarbejde, ikke mindst i de højintensive perioder hvor vi kæmpede med at færdiggøre opgaven. Vi endte i tidspress med opgaven og blev dermed nødsaget til at udsætte den, hvilket var en hård beslutning for os begge, det gjorde dog at vores samarbejde blev endnu bedre og at vi kom mere fokuserede ud af det. Vi udarbejdede en række regler ved starten af projektet da vi ikke havde prøvet at arbejde sammen før og de var som følgende:

- Vi skal være ærlige
- Vi skal mødes så ofte som der er behov
- Vi skal fordele opgaverne men også så vidt som muligt være inde over dem alle begge to
- Vi skal respektere den andens ønsker og grænser med hensyn til opgaven og samarbejdet

9.2 Evaluering af egen rolle - Julie

Ved dette projekt har jeg lært både den gode og den dårlige side af et bachelor projekt at kende. Vi var i lang tid i tidspres hvilket satte sine spor i mit stress niveau, og gjorde samarbejdet mere problematisk da det virkede som en håbløs opgave nogen gange. Derved lærte jeg også mig selv og mine grænser bedre og kende, da jeg lærte både at håndtere en længere stressperiode hvor der intet andet valg var end at fortsætte. Denne tankegang gjorde det også sværere for mig da vi endte med at udsætte projektet og jeg måtte derved også lære at acceptere at tingene ikke altid går helt som planlagt. Begge dele er noget jeg kan tage med mig på en positiv måde i mit senere studieliv. Opgaven i sig selv var også en udfordring for mig. Vi arbejdede på en fænomenologisk måde hvilket betød at vi ikke benyttede os af en hypotese eller havde et mål eller bestemt formål med undersøgelsen. For mig var denne måde at arbejde på utrolig svær og frustrerende, da jeg ofte fik svært ved at se følge projektets fremgang og se enden på det uden et fast sæt resultater. Jeg har dog lært en masse ved denne tilgang også, ikke mindst at udvise tålmodighed og tage tingene som de kommer i stedet for at skulle kunne se et formål med alting nu og her. I projektet har vi fordelt opgaverne ligeligt imellem os så vi begge var inde over alle dele af projektet, og jeg har derved haft en del i at skrive eller rette alle afsnit i opgaven. Derudover fordelte vi også opgaverne i selve undersøgelses perioden imellem os og jeg har derfor haft at gøre med udarbejdelse af spørgeguide, spørgeskema, interviews, transskriberinger og beslutningen om hvilket andet skriftlig materiale vi skulle benytte til vores opgave.

10.3 Camillas egen evaluering

Processen med denne bacheloropgave har været en vanvittig rutsjebane. Vi begyndte vores overvejelser med opgaven allerede i november 2014 og udarbejdelsen af opgaven har fyldt det meste af mine vågne timer de seneste par måneder. Og sikke en rejse det har været!

Dette semester har været betydeligt anderledes end de forrige, og jeg har fra starten følt mig meget stresset. Dette blev ikke bedre i den intensive periode med bachelorskrivningen og jeg måtte til sidst erkende at stressfølelsen var mere alvorlig end jeg havde opdaget. Dette var til dels også baggrund for at vi i første omgang valgte at udsætte bacheloropgaven.

På trods for dette har jeg i opgaveprocessen været glad for vores samarbejde og at vi valgte at skrive opgaven sammen. Vi har været gode sparringspartnere og støttede hinanden i de vanskelige situationer. Jeg har været glad for vores valgte emner, som dog til tider har været komplekst og men yderst interessant at undersøge. Selvom det har været et hårdt forløb, har jeg lært utroligt meget om mig selv og udarbejdelsen af en bacheloropgave, som jeg ikke ville være foruden.